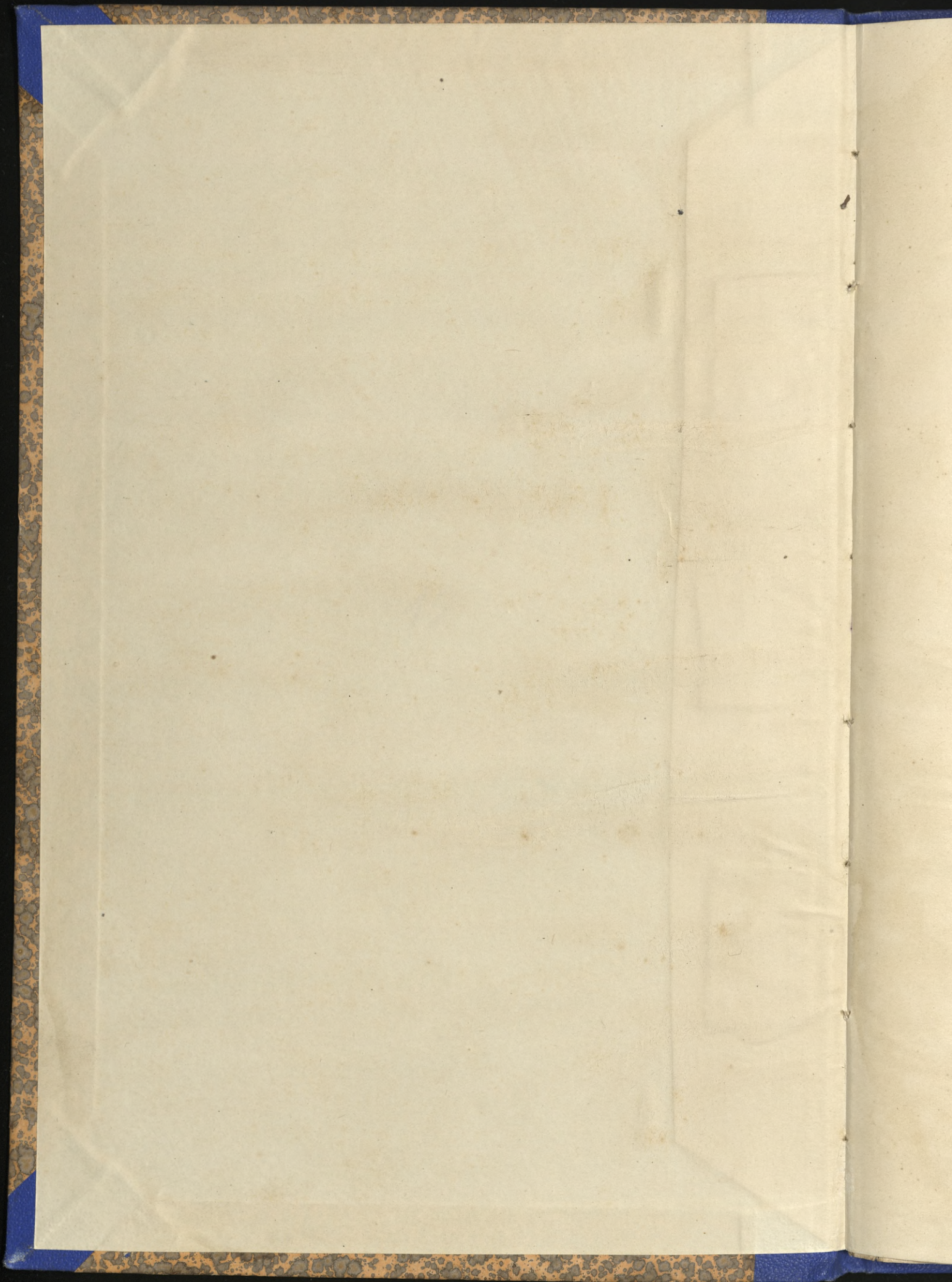
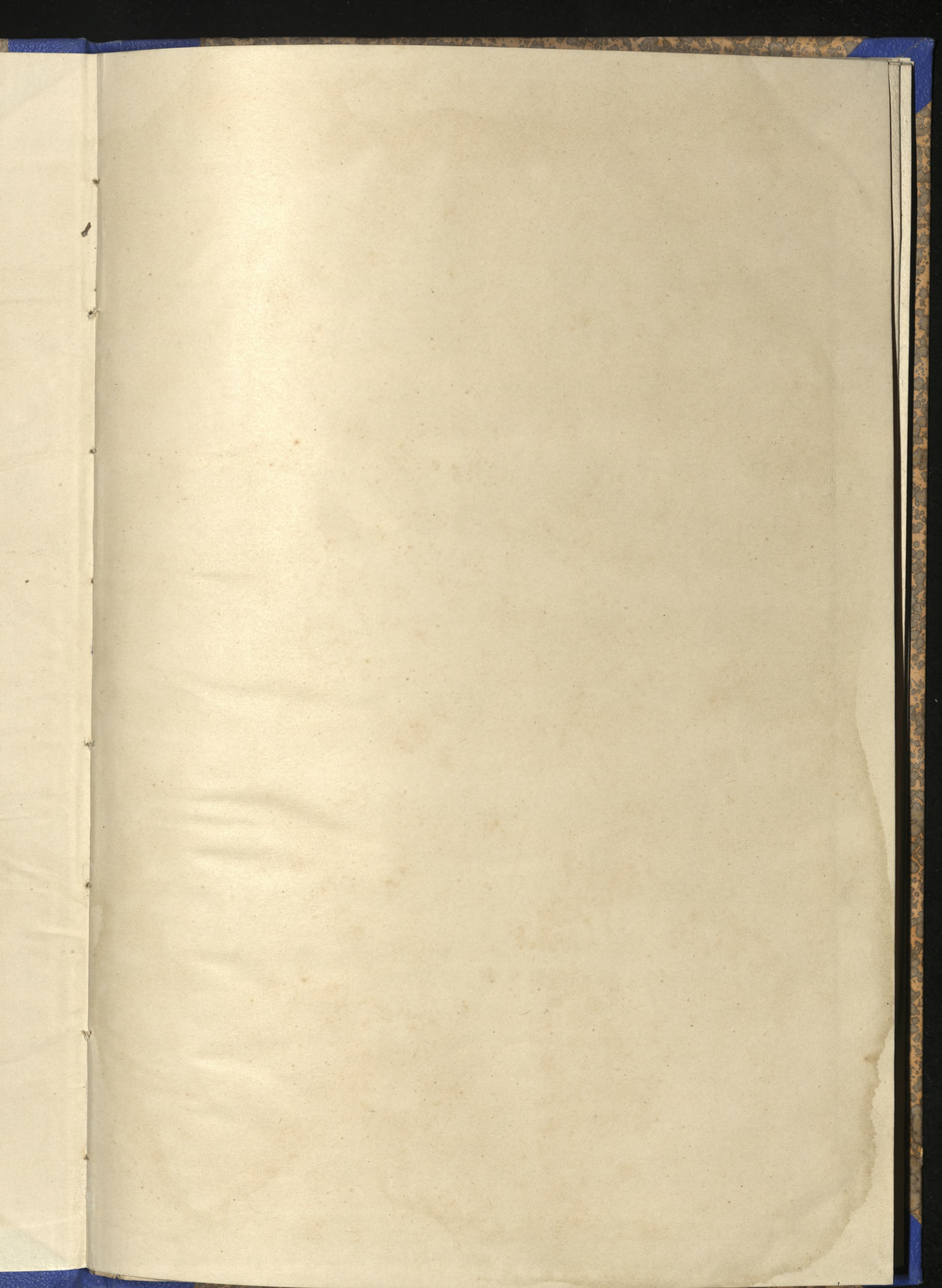
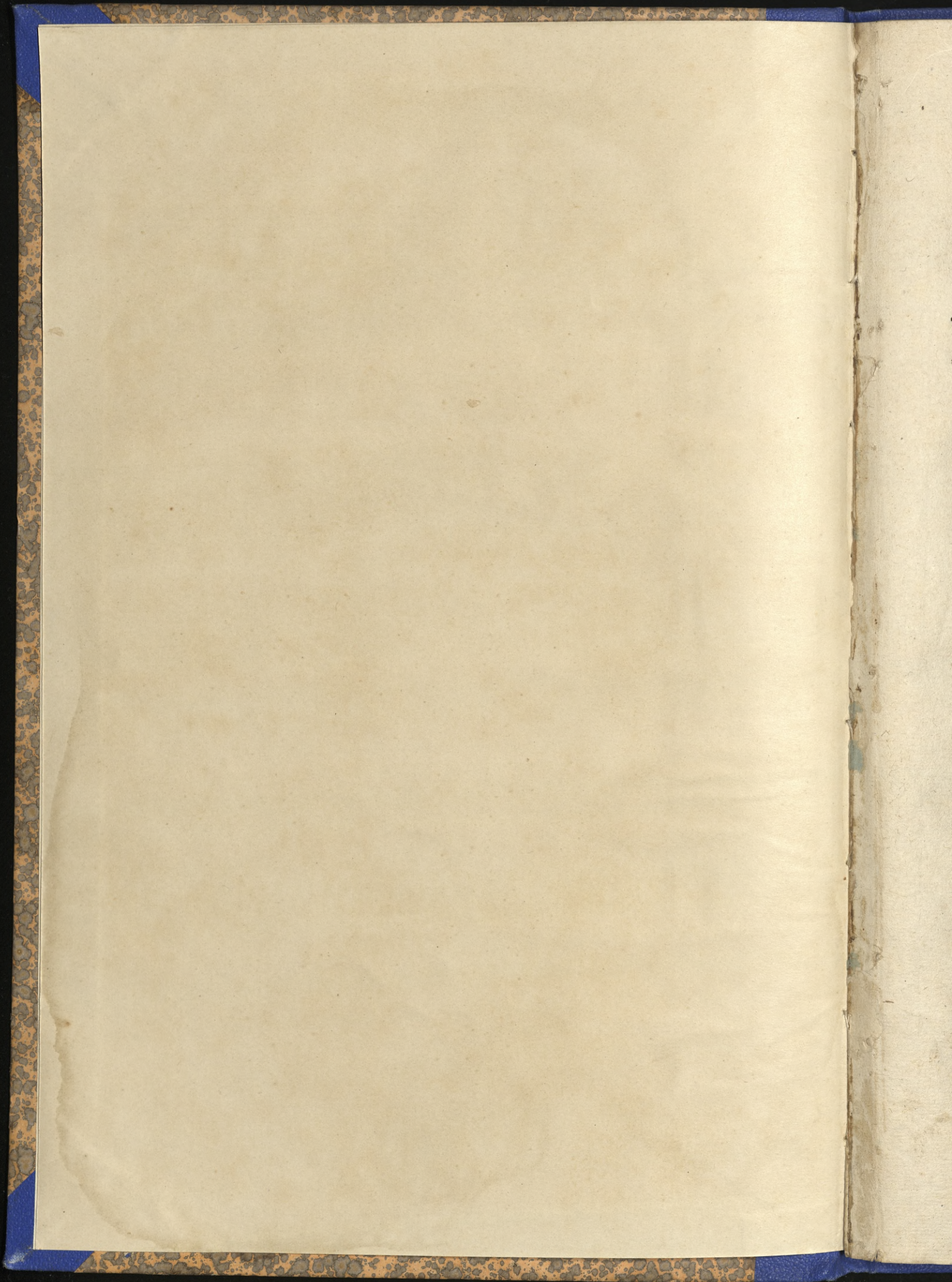

Epinephelus, in *Præterea*
Sevanti ... *Sevanti*
Winneti, 1695.

**ENUCLEATIO
NULLITATIS EXCOM-
MUNICATIONIS
RATIONE
PRÆTENSÆ DEVASTA-
TIONIS ECCLESiarUM BONO-
RUMq; DIÆCESIS VILNEN-
SIS PUBLICATÆ.
SPARGITUR IN VULGUS.**

**ANNO
M. DC. LXXXV.**

ERant Septuaginta Sacerdotes
præter Uxores eorum & liberos
qui dixerunt. Ecce nos Foras
egredimur. Tu vero Rex appone cibos
Vinumq̄ve in fufum statue, claufamq̄ve
januam annulo obfigna tuo.

Contemnebant (Danielem) propte-
rea quod clandestinum sub menfa introi-
tum fecerant per quem femper ingredie-
bantur atq̄ve ea quæ in menfa pofita erant
auferebant. Sacerdotes noctu quemad-
modum confveverant ingrefsi funt cum
fuis Uxoribus & Liberis comederunt
omnia & biberunt.

DANIELIS 13. CAP.

3139

Enucleatio Nullitatis Kłatwy.

Względem

Prætendowanego iakoby nieistakiego zruinowania
Dobr Kościelnych Diacestey Wilenskiej
Publikowaney.

Pargitur in Vulgus, iakoby kościolny y
Dobra Duchowne Diacestey Wilenskiej przez
Jasnie Wielmożnego Je. M. Pana Kazimierza
Jana Sapiehy Hrabie na Bzuchowie Dambro-
wnie y Zaskawiu Woiewode Wilenskiego Het-
mana Wielkiego W. K. L. funditus zruinowane;
a nie dla inney przyczyny/ ieno aby nulliter przeciwko Je. M. publiko-
wana in iustissimè Excommunic/ albo kłatwe/ tali prætextu pokrnc y
Je. M. in odium wsiystkim in publico podać. Należy tedy to odkrnc
y wzajem ad præsens breviter pokazac rozsadnemu y przezornemu swia-
tu / ze ta kłatwa ex ira, Rancore, & per solam vindictam animo in-
juriandi, cum derogatione Jurium Majestatis & Reipublicæ Card-
inalium publikowana y takowe qverellæ, iako zruinowanych Kościo-
łow y Dobr oney niestaknie sparguntur. To zas iawnie patebit kiedy
exponetur.

- I. Occasio y Początek zawziętosci skad do Excommunici przyskło.
  - II. Deducetur Hypothesis I. Ze Dobra Duchowne Diacestey Wi-
lenskiej fundacyey krolow Je. H. Mm. subsunt oneribus militaribus.
  - III. Deducetur Hypothesis II. Ze Hetman non propria nec Privata,
ale Reipublicæ Legum, Juriumq; ejus autoritate w Dobrach oneri-
bus militaribus podleglych/ Consistentie albo Leze naznacza y rozdate.
  - IV. Deducetur Hypothesis III. Ze Hetman za škody y krynwdy przez
Zolnierza uczynione lubo na Consistentey lubo w Ciagnieniu spra-
wiedliwosci injuriatis z Zolnierza uczynic powinien.
  - V. His præmissis wywiedziecie zatym y nullitas Kłatwy publiko-
waney.
  - VI. Tandem refutabuntur krotko zarzuty w Informatiay Roku te-
go 1695. pod czas Seymu rozdaney.
- A zatym uwazy kazdy ze Je. Mc. Panu Woiewodzie Wilenskiej
mu Hetmanowi Wielkiemu W. K. L. jest atrox injuria illata y na-
mienione ogłoszenie niestakne.

Punctum Primum.

Occasio y Poczetek zawzietosci sklad do Excommuni-
ki przyszlo.

S Dniemaz juxta Regulam Juris : legitime Judicium ferri non potest, nisi in limine Causæ Jus dicent negotium de quo res vertitur exponatur. Zaczyn nalezy occasionem, sklad Jasnie Wielmożny Je. M. X. Biskup Wilenski/ na Jasnie Wielmożnego Je. M. P. Woiewode Wilenskiego Hermana W. W. X. L. Zawziat taka nienawisć/ y tym sposobem na honor Je. M. nastapik/ explicare: Et quidem brevissime juxta illud.

Multa & magna breviter sunt dicenda.

Za przestlych J. E. H. M. Panow Hermanow Wielkich W. X. L. daw-
niejszych/ iako y za blisko zeslego J. M. Pana Paca Hetmana W. W. X. L.
antecessorow terazniejszyego Je. M. Pana Woiewody Wilenskiego Het-
mana W. W. X. L. podlegaly oneribus militaribus, iako to Stanowi-
skom zimowym Hybernom y innym/ Dobra Duchowne/ a miano-
wicie foundationis Regiæ, w ktorych Woyska zimowe Statywa miewa-
ly y Hyberny na Woysko placily. Post fara zeslego ztego swiata Jasnie
W. Je. M. Pana Paca Woiewody Wilenskiego Hetmana Wielkiego
W. X. L. terazniejszy Jasnie Wielmożny Je. M. Pan Woiewoda
Wilenski Hetman Wielki W. X. L. z Osobliwego Dobrego affectu y
przyjazni/ ktora coluit z terazniejszym Jasnie Wielmożnym Je. M.
Kdzem. Constantym Brzostowskim Biskupem Wilenskim/ niesta-
nowik za Hetmanstwa swego/ pod czas zimny Woyska W. X. L. w Dobrach
Duchownych Trwalo to az do Roku blisko przestlyego 1693.

W tym Roku 1693. Ze przyszlo in Martio niektore Choragwie na
Polesiu locowane przeniesć/ Je. M. Pan Wda. Wilenski Hetman
Wielki W. X. L. ktoremu Respublica per dispositionem Legum Lo-
cationem Woyska w rece dala/ fungendo Officio suo y przemasaiac
niektore Choragwie locowal iedna Choragiew Tatarska w Dobrach
Je. M. X. Biskupa Wilenskiego Duchownych Baksty nazwanych w
Powiecie Osminskim lezacych/ naznaczynwshy onym szczegulnie Dach.
Wiec ze ta Choragiew Tatarska nad Ordynans sobie postapika/ y ofrom
Dachu ztam tad Prowianty brata/ y skody poczynila ; J. M. X. Bis-
kup Wilenski per suos Plenipotentiarios in Majo tegoz Roku inten-
nie/ ten ze Choragwi Aktia przed Sad J. M. Pana Hetmana W. W.
o nieskusna usurpacia locatien w Dobrach Koscielnych. Je. M.
Pan

Pan Hetman wielki W. X. L. uważywszy iż Chorągiew nie swawolnie
lecz za Assignacia Je. M. tam stanęła / ktoremu według Prawa Po-
spolitego należy Władza naznaczenia Statyw w Dobrach oneribus
militaribus podległych / Sadem swoim Hetmanskim uznał / aby
J. E. H. Mm. sprawę o krzywdy y szkody / y iezeli wczym Żołnierz ex-
cessit prosequi raczyli. Lecz J. E. H. Mm. nieprosequowali. Je. M.
Pan Hetman wielki W. X. L. nihilominus chce zganić licentiam
Żołnierzowi y Sprawidliwość skuteczną uczynić / naznaczył inquisi-
tia / z ktorey że się pokazało / iż Żołnierz nad należyłość postąpił y
wiski brak / sadił Je. M. P. Hetman Tatarow na gardło á za szkody
Pieć Tysięcy Złotyeh zapłacić kazak / ktory Dekret nad Dwoma ere-
quowano / Bo dwum synie ucieto. Je. M. X. Biskup Wilenski
niedbał o to / Zawziął się na Dłobe Je. M. Pana Woiewody Wilen-
skiego y Urząd Je. M. Hetmanski / grozi się excommunicować ; iedzie
do Warszawy udaje do Krola Je. M. Pana Naszego Mikoscimwego si-
nistrze że Je. M. Pan Woiewoda Wilenski Hetman wielki W. X. L.
Reus Majestatis, Reipublicæ & Ecclesiæ, Podaje Krolowi Je. M. in
scriptis, & petit honorem Catego Domu Krolom J. E. H. Mm. y
Koscietkowi dobrze Zastuzonego.

Wykonywa daley swoią Zarzietość / Woysko iezcze w Dbozie
apocym w ciagnieniu / albowiem az w Roku 1694. na poczasku zimy
na Statywy stanęło ; A Je. M. X. Biskup Wilenski / wybrawszy
wczesnie Roku 1693. in Septembri Czynsze y Hiberny / Zawiera Ko-
scioły / Publikuje na Ambonach / że zruinowane Dobra Koscielne /
że niemaż za Co odprawować Nabozenstwa Populo po wshytkim
Kstwie. Lstkim. exponit Je. M. Pana Woiewode Wilenskiego Heta-
mana W. W. X. L. odio.

Gdy zaś Seymiki przed Seymowe Roku 1693. następowali /
Piše do Kiezy Dziekanow / aby się starali zrywac Seymiki / in quan-
tum Posłowie niewedług myśli być mieli / Piše sam na Seymiki con-
citando Rempublicam przeciwko Je. M. ake niedosyć tego. Poda-
je Mandat Je. M. Panu Woiewodzie Wilenskiemu Hetmanowi
Wielkiemu W. X. L. przeciwko Prawu / pełen słow Criminalnych
usczypliwych y urazliwych / z Wyrażeniem Zarzutow contra fas &
æquum, & ultra exigentiam Status Spiritualis.

A że to non successit sprowadza kilkadziesiąt szlachty swoim kosztem
na Seym do Warszawy / aby Posłow W. X. L. etiam omni mod-
rugować.

Status Sacularis W. K. E. na Sejm legitime za Uniwersalami
Krola Je. M. Pana Naszego Mikoscivego Roku 1693. do Warszawy
Zebrany / donosi to Je. M. K. Nunciusowi / Manifestuie sie na Je.
M. y prosi aby byl Sadzony.

Interim Je. M. K. Nuncius z woli summi Pontificis tentat ami-
cabilem mediationem.

Na ktorey Komplanacyey Im. K. Biskup imperiose takie propo-
nowal Punkta.

I. Aby J. M. Pan Woiewoda Wilenski ex nunc Sprowadzik
Zolnierza z dobr Wshystkich Duchownych.

II. Aby J. M. Pan Woiewoda Zawshystkie skody od zolnierzow
poczynione w Dobrach Duchownych de proprio zswey Szkatuly
Zaplatil.

III. Aby J. M. dal cautionem in acta publica ingrossan-
dam, ze nigdy na potym zolnierza w Dobrach Duchownych Sta-
wiać niebedzie.

Na te Punkta J. M. Pan Woiewoda Wilenski ex jure & æqui-
tate, dal taka deklaracya.

Ad I. Zolnierza Sprowadzić (ile juz narwiosne chyba cum sum-
mo gravamine ludzi ubogich) causa non definita niemoge.

Ad II. Za cudze excessa de proprio placic / zaden mie przyklad
ani prawo nie obowiezuię ale sadzić gotowem.

Ad III. Cauchy żadney dac nie moge de non locando milite, bo
wtym derogarem Juri Rzeczypospolitey ktora test Domina sui Ju-
ris. Zaczyn ad definitionem oney te Sprawy odsyłam / ktora iesli
uwolni Dobra Duchowne / ia non contraveniam. Tylko bede
Rzeczypospolitey prosil aby provideat na to miensce sposob lokowa-
nia Zolnierza.

Widziec tu Kazdy Moze / iesli to byly possibiles conditiones do
Ugody podane od J. M. K. Biskupa / y iesli Mogl J. M. Pan
Woiewoda Wilenski na to sam ieden pozwolic cum Prajudicio Ca-
ley Rzeczypospolitey y Successorow Hermanow. Ale dlatego podal
J. M. K. Biskup non admissibiles conditiones ze mu potrzebnięsa
byla Klacwa anizeli ugoda.

Jakoz tych wshystkich resolucy J. M. K. Biskup nietylko nie ac-
ceptowal / ale wnocy z Warszawy nikogo niepozegnatwshy
odlechal.

Gdyzas Woyska powracaiac w Jesieni z Campaniay Roku 1693.
prawioney / a z nich nie ktore Choragwie / na Consistentia do Dobre
Duchownych Diacefey Wilenskiej naznaczone przybywaly; J. M.
Pan

Pan Hetman przez J. M. X. Zuchorskiego Biskupa Malleskiego requirował / od Je. M. X. Biskupa Wilenskiego aby Administratores Dobr Duchownych dali informacia / ktore Fundatien Ziemskiej ktore Krolewskiej Dobra / oraz dali y informationem aby proportionata Mogła być locatio. Renuit to J. M. X. Biskup Wilenski.

Tak że gdy Roku 1694. ku Wiosnie sie brato / á Woysko ruszyć trzeba było / requisivit J. M. Pan Hetman Wielki W. X. L. od Je. M. X. Biskupa Wilenskiego / aby Administratores doniesli iezeli pod czas Consistentien škody takie poczynili Żołnierze / dektaruiąc sadzić by na gardle. Et hoc postposuit.

Alle koniecznie usadzivszy sie na honor J. M. nastavic / á Przybywszy z Warszawy do Wilna / odprawivszy Jubileusz y swieta Wielkonocne wydaie Monitorium dnia 14. Aprilis Roku 1694. aby wेत्र्य dni kazat Je. M. Pan Hetman Wielki W. X. L. Żołnierzowi z Dobr ustapic / y wेत्र्य dni škody nagrodzić nieuwazaiąc na Ordynanse same wेत्र्य Dni niemogły być napisane / pogotowiu do rozległych daleko od siebie Dobr rozestane / škody tak że niemogły by być wेत्र्य dni werifikowane / y liquidowane / y to przykazanie sub Poena Excommunicationis, Nazwaiąc w tym Monitorium Je. M. Pana Hetmana Ductorem á Woysko turbam contra Styllum Cancellariae animo injuriandi.

Zá Podaniem takiego Monitorium J. M. Pan Hetman Wielki W. X. L. aby sie niezdal że Zwierzchność Duchowna niema w Respekcie / y chcac wstrzymać od Zawzietosci / udacie sie ad remedia Prawa Duchownego / Appelluie do Synca swietego / podacie przez trzech Porucznikow dnia 17. Aprilis J. M. Appellacia; Bo Duchowny zaden niesmiat J. M. podać te Appellacia / á tylko in Puncto Comminatae Excommunicationis, nie deroguiąc nic Juribus Krola Je. M. Pana N. Miloscivego y Rzeczypospolitey Fundamentalibus, ani Prawu Urzędu Hetmanskiego. Jeszcze nad to prosit J. M. Mm. Panow Senatorow niektorych / aby do Je. M. X. Biskupa Wilenskiego Zsedshy onego rectificowali. Alle nic niepomogło / y owšem dnia 18. Aprilis w Kosciele Katedralnym Zebraivszy przez rozdane nato kartki po Miescie Wilenskim populum, sam wprzody przy Oltarzu in audito exemplo publikował / a po tym z Ambony injuriosissime Excommunike publikował kazat; Nieuwazaiąc że Appellacya zasła do Papieza / do Najwyzszej Zwierzchnosci Duchowney / ktora u J. M. powinna była w Respekcie być ob Reverentiam oney nalezato supersedowac od Publikowania klatury.

Aże y tym niecontentuiac sie Lecz daley następujac na honor J. M. Pana Hermana W. W. X. L. rozsyłak po innych Kosciolach aby Excommunic publicowano dla odleglosci Rzymu / stosuiac sie do Prawa Duchownego udat sie J. M. Pan Herman wielki W. X. L. do Kiazecia Je. M. Kardynala Arcybiskupa Gnieznienskiego iako ad Metropolitanum y Appellationem interponit. y Dtrzymał sublewasia y Citatia do poparcia appellatien / cum inhibitione, aby nie publicował daley / od Kiazecia Je. M. Kardynala.

J. M. X. Biskup Wilenski post posuit, iako authoritatem Summi Pontificis do ktorego ante Publicationem appellatio interposita byla / tak y Kiazecia J. M. Arcybiskupa sui superioris beneficium Juris, nietylko ulterius publicować kazak / ale per suum Instrumentum Authenticum doklarował sui Metropolitanani beneficium nullum esse, y po Kosciolach to publicować kazak / Ani gdy terminus przed Kciem. Je. M. Kardynalem przypadal / przez Umocowanych swoich stawak.

A lubo Kiazę Je. M. niechcac Je. M. Edza. Biskupa Wilenskiego condemnare præcipitanter, gdyz juxta Senecæ; Prope est ut libenter damnet, qvi cito: injunxit aby przypozwano ad videndum declarari sententiam Excommunicationis nullam esse, y dla tego Terminum comparendi dni trzydziestci præfixit, zeby dat Rationes dla czego excommunicował / dla czego comparere niechce / albo nie powinien. Lecz y na tym terminie J. M. pro die 19. Julii non comparuit, dat sie wzdac / skassowano tedy Excommunic / uznano esse nullam, & invalidam Uznano ze locatio żołnierza magis pertinet ad Rempublicam condemnavit in litis expensis in Cancellaria liquidandis, & declaravit in curisse in panam Interdicti ab ingressu Ecclesie, iako serzey in authentico Decreto jest wyrazono.

Ule J. M. Xiadz. Biskup Wilenski y nato niedbak / & urget kienie czynie aby Zakonnicy publicowali / y lubo iuz teraz poprzestak publicować / iednak Koscioly w Wilnie Zakonnikom pozamykak kazak y pozamykak / y takim Sposobem następujac na honor Je. M. Pana Hermana wielkiego W. X. L. ten weale ruinować usiluje.

Ta Deductio breviter quidem sed genuine & planis Verbis wyprowadzona jest wedlug Pospolitego Proverbium.

Qvi vadit planè, vadit sanè.

Pun-

był
cepto
odtech
Gdy
prawi
chowny

Punctum Secundum.

Hypothesis Prima.

Ze Dobra Duchowne Diacefien Wilenskiej Fundatien
Krolow J. E. H. Mmciow ciezarom Żolnierskim
podlegata.

Aliter wywiodyſzy occasionem Zawzietosci y niecteci
subſequenter naſtempnie deducere y pokazać / że Do-
bra Duchowne Diacefien Wilenskiej Fundatien
Krolow J. E. H. Mmciow ſubſunt oneribus milita-
ribus.

Eubo to wiadomo koſzdemu / oſobliwie tym co Woynie z dawnych
czasow ſluzyli y w Woyſtku zoſtawali że w Dobrach Duchownych na-
mienionych Żolnierz Conſistentie ſwoie miewał / Chleby z tam tad
za Aſſignattami brak. Jednak aby ſie niezdato że de facto to dziać
ſie miało godziſie y z Prawa Poſpolitego Dyczynſtego pokazać.

Plusquam Maniſteſtum eſt. Ze Dobra Duchowne ſa dwoiakie
jedne Fundatien Ziemskiej Szlacheckiej / drugie Fundatien Krolow
J. E. H. Mm. albo Krolewskiej. Conſtat ta diſtinctio, ex Con-
ſtitutione 1655. fol. 7. tit: Diſciplina militaris W. K. L. & Conſtit:
1667. fol. 45. tit: Aprobatio & Conſtitut. 1678. fol. 3. tit: Hyberna
W. K. L. y z Statutu W. K. L. Rozdż. 1. Art: 20. y Rozdż. 3.
Art: 33.

Dobra Duchowne Ziemskie te ſa wolne ab oneribus militaribus
y gaudent eadem immunitate, qva y Dobra Ziemskie Szlacheckie /
Patet to ex allegata Conſtit: 1655. fol. 7. tit: Diſciplina militaris
W. K. L. Ztych miast / że ztych Dobr Ziemskiej Fundatien Ducho-
wnych idzie ſluzba woienna / czasu woyny gdy Poſpolite Ruſſente
Rzeczpoſpolita Uchwala / tak iako y z Dobr Ziemskich ſzlacheckich.
Co Patet z Statutu W. K. L. Rozdż. 2. Art: 1. y. 9.

Dobra zaś Duchowne Fundatien Krolewskiej inaczej: te ſub
ſunt oneribus militaribus. Jako bowiem Dobra Duchowne
Ziemskie / rowno z Dobrami Ziemskimi Szlacheckimi / czasu potrze-
by Rzpltey: dwoiakie Rzpltey: ſubſidium praekant, to ieſt ſluzba
woienna y Podatkowanie / tak y Dobra Duchowne Krolewskiej
Fundatien / ad inſtar Dobr Krolewskich ſwieckich / w nagrode ſluzby
Ziemskiej woienney / (do ktorey niepowinne) Conſistentiem Hy-
bernem / Przechodom / Noclegom y innym ciezarom Żolnierskim

Dlegać : do Podatkowania zas/ rowno z Dobrami Ziemskimi Slac-
heckimi y Duchownemi Fundatien Ziemskiej Slacheckien należą.
Constat to nie tylko z Statutu W. X. L. Roz. 3. Art. 33 S. 1. 2. y. 3.
wyraznie : Iz Dobra Duchowne tak Fundatien Ziemskiej / iako y
Fundatien Krolewskiej / rowno z Dobrami Ziemskimi Slacheckimi
y Krolewskimi Swieckimi Prawu Pospolitemu podlegają. Wo
wyraznie tenze Artykul pisze / że Krolowie J. S. Mm. sami stano-
wi Duchownemu z siebie w tym przyklad dala naitawnieszy. Iaz
coarqvatio Dobr Duchownych Fundatien Krolewskiej / z Dobrami
Krolewskimi merè patet wyraznie ex Constitutionibus assignan-
ter Constitutien 1609. fol. 888. tit: Porzadek okolo Zachowania Zek-
nierza : gdzie wyraznie Rzplta ordinuje aby Hetmani na ten czas y
na potym bendach Zeknierza kwarcianego wZimie wDobrach Kro-
lewskich y Duchownych naznaczali / y te Zywność poddani tych że
Dobr odwozili. Dobra zas Ziemskie cale ab omnibus oneribus e-
ximit, expresse, ktora Constitutia je y W. X. L. służy ex contextu
Constitutionis constat.

Z y Constitutien 1620. fol. 7. Tit: Ciagnienie Zeknierza przyklad
iasny. Ze Dobra Duchowne Fundatien Krolewskiej oneribus
Reipublicæ & militaribus subsunt, y porównane z Dobrami Kro-
lewskimi Swieckimi. W ktorey opisuie sie modus iakosie ma Zek-
nierz wCiagnieniu na Pokarmach / Noclegach w Dobrach Krolews-
kich y Duchownych Zachować. Dobra zas Ziemskie od tego cale sa
wolne / y Zeknierz w nich lub wCiagnieniu / lub na Stanowisku za-
danych stacy y ugody brać niepowinien.

Toz samo y Constitutia 1624. fol. 1. & 2. tit: Supplement Woy-
ska kwarcianego / w sobie Zawiera. Insuper ieszcze przydawszy / Iz by
Zeknierz w Dobrach tak J. Kr. M. iako y Duchownych swawolnie bez
listu Hetmanskiego leż sobie nieczynił. Zład patet że y Dobra Du-
chowne subsunt huic oneri y Hetman w tych Dobrach leże nazna-
czać powinien.

Elicitur toz y y Constitutien 1633. fol. 17. & 18. tit: Disciplina mili-
taris W. X. L. w ktorey toz expresse wyraża sie co y w Constitutien
1620. waruiac. Iz gdy Choragiew ktora żadna miara dla odleglosci
y dalekosc Dobr Krolewskich y Duchownych / Miasieczko albo wsi /
Slacheckich minac niemogła y tam kontecznie nocować przybilo / te-
dy powinni Zywność wszelka targiem płacic. A w tym Miasieczku
y wsi / iuz druga Rota nullatenus niepowinna pokarmować y noco-
wać / y kto zten Constitutien niezrozumie / że Dobra Ziemskie sa im-
munia ab oneribus militaribus a nieinne.

była
ceptol
odtech
Gd
praw
chowny

Te wyż mianowane Constitutiones reassumuntur per Constitutionem 1635. fol. 12. tit: Disciplina militaris. per Constit: 1650. fol. 4. tit: Disciplina militaris. Te zaś wszystkie Constitutiones non excipiunt ab oneribus militaribus Dobra Duchowne Krolewskien Fundatien ieno Ziemskie.

Constitutia 1652. fol. 10. tit: Porzadek około Zachowania Zolnierza/ nie excipie Dobra Duchowne Krolewskien Fundatien/ ale tylko Dobra Ziemskie od wszelkich Zolnierskich Ciezarow sub pœnis, a do Dobre Staciom podleglych aby Assignacie Hetmanskie wychodzily/ ordinuje. Ze zaś Duchowne Dobra Fundatien Krolewskien onym podlegają ex supra allegatis Juribus Constat. Wyrazniej ieszcze enucleat Coarqvationem Dobre Duchownych z Swieckimi Constitutio 1655. fol. 7. tit: Disciplina Militaris W. K. L. ktora expresse Dobra Ziemskie Szlacheckie y Dobra Duchowne Fundatien Ziemskien / ktore servitium bellicum, odprawują / od Chleba brania Stacy y innych ciezarow wolne declaruje / podlug Dawnych Praw / a o Dobrach zaś Duchownych Fundatien Krolewskien nulla mentio, sequitur tedny juxta Regulam Juris, in edictis prohibitoriis, sequitur permissum esse, qvoad expresse non prohibetur. Te wszystkie Constitutiones wyżej allegowane 1609. 1652. 1655. y inne wszystkie reassumuje Constitucia 1658. fol. 18. tit: disciplina militaris w Koronie y w Wielkim K. Lstkim.

O Hybernach Respublica ordinuiac / tako y gdzie maia być naznaczone / reassumit per Constitutionem 1659. fol. 11. Tit: Hyberna. Constitucia 1652. y inne wszelkie de disciplina militari Constitutiones, w ktorych Szczegulnie na Dobra Ziemskie reasumit, y one ab oneribus militaribus eximit. O Dobrach zaś Duchownych Fundatien Krolewskien / ex qvo Naturam terrestrium Bonorum niemają / lecz Naturam bonorum Regalium, nulla mentio.

Constat ta Coarqvatio Dobre Duchownych Krolewskien Fundatien z Dobrami merè Krolewskiem etiam & Constit: 1667. fol. 45. Tit: approbatio Fundatien Plebanien we Wsi Zasienniu. Bo w tey Constitucien / dla gruntownienszen Kosciola tego Fundatien / Rzypła / pozwalaiac na odmiane / Dobre Krolewskich Wsi Zasienia alias Dolnych Ustrzyk za Dobra gorne Ustrzyki dziedziczne / onera militaria & Reipublice na gorne Ustrzyki dziedziczne / a onera Privatorum na Dobra Ustrzyki

Krolewskie przynasha. Z tey Constitucyey elicetur, ze alia est natura
Dobr Duchownych Ziemiſkich / alia natura Dobr Duchownych
Krolewſkich / ani moze natura onych immutari, & ab oneribus
Reipublicæ eximi, chyba per Constitutionem accedente Conſen-
ſu totius Reipublicæ. Jako patet to in ſuper & ex Constitutione
1652. fol. 12. tit: Uwolnienie od Statien y 1676. fol. 36. tit: Jasna
Gora Czestochowska. Gdzie Reſpublica Dobra tego Conventu
Krolewſkiej Fundatien / ztey przyczynn y reſpectu / ze Dycowie For-
tece tameczna Wielkim koſtem y z unma ſwoich Porty Conſerwua
praſidium (co ſervitium bellicum ſapit) bez Sumptu Rzpltey
wnien trzymaia / ab oneribus militaribus uwalnia. Patet y z
Swiezkich Constitucyi mianowicie Conſtit: 1676. fol. 17. & 18. tit:
Hyberna. Gdzie Rzplta expreſſe ordinuje / aby z Dobr Staciom
podleglych / tak Krolewſkich iako y Duchownych / na Woyno wy-
dawano Hyberne / Waruiac iz poddani Dobr Krolewſkich in Pos-
ſeſſione Krola Je. M. y Duchownych zoſtaliacy niemaia eximi.
Jeżeli tedy Hybernom podlegaia / to y Staciom / ſa podlegle / iako
z wyzey allegowanym Constitucyi wyraznie patet. Te Conſtitutio-
nes y W. K. L. reasumpſit per Conſtitut: 1676. fol. 8. tit: Hyberna
W. K. L. Toz ſamo miec chce y Conſtitutia 1677. fol. 4. tit: Hyber-
na / z ktorey y to patet ze Aſſignacie od Hetmanow do Dobr Ducho-
wnych wychodzic moga y maia.

Ktore Conſtitutiones reasumpſit in toto Conſtit: 1678. fol. 4.
tit: Hyberna W. K. L. Natym ze Seymie 1678. Staneta Conſti-
tutia fol. 3. titulo Hyberna W. K. L. gdzie expreſſe Reſpublica ſtaa-
nowi / aby Hyberna byla wydana z Dobr Krolewſkich / y Ducho-
wnych neminem z Dzierzawcow ab illa æqualitate excipiendo, wy-
tawſzy Dobra Krola Je. M. Dekonomiczne y Duchowne Funda-
tien Szlacheckien / a te Hyberne maia wſpſcy Regalium & Spiri-
tualium Bonorum Dzierzawcy Wypłacic. Z tey Conſtitucyey pa-
tet, ze Dobra Duchowne Fundatien Krolewſkiej æquivarantur
Dobrom Krolewſkim Swieckim / qvo ad onera Reipublicæ. A
na ten czas byla alta Pax, y Woyna W. K. L. w Kſtwie. Zmuy-
dzim na granicy rozlozone na jednym mieyscu od Roku 1676. do
Roku 1683. Conſiſtentia ſwoia mieli / a tylko Hyberne Pieniezna
z Namienionym Dobr Krolewſkich y Duchownych odbierali.

Z tych wſyſtkich allegowanym wyraznym Conſtituty Conſtae
iawnie / y iasnie / ze Dobra Diaceſien Wilenſkiej Foundationis Re-
gia, æquivarantur Dobrom Krolewſkim Swieckim per omnia y
porono znimi podlegaia / oneribus Militaribus & Reipublicæ, y
dla

byla
cepto
odtecha
Gd
prawi
chowny

Dla tego Republica approbando Foundationes Duchowne / zwoyka
Clausulam w Constitucjach doкладаć / salvis oneribus Reipublicæ.
Ani quidquam Constitutiones Generales o Dobrach Duchownych qvo
ad onera Militaria opisane / y one uwalniaiace operari moga / bo ex
supra allegatis, paratus sensus legis, & interpretatio onego / że te
sie rozumiecia o Dobrach Diæcesij Wilenskiej Fundatij Ziemskiej
Szlacheckiej nie Krolewskiej. Qvi enim bene distinguit bene do-
cet & proximus est veritati.

Insuper subo exemplis iako Juris Consulti moria / non est judi-
candum nec pugnandum, sed legibus, iednak ciz sami non negant;
Iz ab exemplis legitimum sumitur argumentum, ad probandam
Juris existentiam & observantiam; Zacznym in ordine ad demon-
strandum, że ex Vi & Virtute Prawa Pospolitego wyzey allegowa-
nego w Dobrach Duchownych Fundatij Krolewskiej w Diæcesij
Wilenskiej Consistentie Zolnierzowi naleza / y one oneribus Reipu-
blicæ & Militaribus podlegata / expedit y Przyklady allegowac mia-
nowicie Przyklady Antecessorow teraznienszego Je. M. Pana Het-
mana Wielkiego W. X. L. a pominawszy dawnienszych / tylko. S.
P. Kiazat Radziwilkow / Kisli / Chodkiewiczow / Sapiehow / Ga-
siewskiego / Pata / że naznaczali y wydawali Assignacie / Zolnierzowi
do Dobr Duchownych Fundatij Krolewskiej Diæcesij Wilen-
skiej. Na co Authenticzne sa namienionych J. E. M. Assigna-
tiones do Dobr Duchownych Zolnierzowi wydane.

Mogla by ta deduci existentia Prawa allegowanego / y z Przy-
kladow Monarchij Chrzescianskich Postronnych / y z Samego
Prawa Duchownego ale brevitatis ergo ad præsens omittitur.

Jeszcze pro argumento skuzyc moze y to że na terazniensza wojne
Roku 1683. pozwolity Wshystkie Stany Rzplten / Duchowny y
Swiecki / ktore do Rady naleza sennowey / y vigore communis
laudi, te onus & Calamitatem portat, do tad sæcularis Status;
Gdy tedy na ten czas / ex ratione Conservationis totius Christi-
tatis na to pozwolono / y Stan swiecki æqvanimiter hanc belli Cala-
mitatem suffert, z allegowanych zas wyzey Constitucij constat, że
Dobra Duchowne Fundatij Krolewskiej / æqviparantur bonis
merè Regalibus, ktore podlegata ciezarom Zolnierskim / zacznym
niemoga Je. M. Edza. Biskupa Wilenskiego Dobra Fundatij
Krolewskiej excipi, ani eximi, ab iisdem oneribus militaribus ju-
xta regulam.

Æqvitas in paribus causis, paria jura desiderat.

Punctum Tertium.

Hypothesis Secunda.

Ze Hetman non propria ani privata lecz Reipublicæ, Legum, Jurium & ejus Authoritate w Dobrach Cezarom Zolnierskim podleglych Consistentie albo leze naznacza y rozdate.

Dni już liquidum ze Dobra Duchowne Diacestey Wilenskiej Fundatyei Krolow J. E. H. Mm. oneribus Militaribus pod czas Wojny podlegaiac/ nalezy daley deducere & enucleare Iz gdy Hetman Zolnierzowi na zime naznacza Consistentia/ albo leze w Dobrach oneribus Militaribus subjectis, czyni to Authoritate Rzplten / & ejusdem Legum, iisdemq; permittentibus, imo Jubentibus id, exequitur non per se, ani privatâ aliqva authoritate, Rzplta bowiem czyniac Ordinationem Rzadow y Urzedow swoych/ tak pod czas pokoju dla Conserwatyei bezpieczenstwa pospolitego / a podczas Wojny/ dla Obrony y na Zasczyc Rzplten od Nieprzyziaciela postronnego / Urzad Hetmanski W. W. K. L. postanowila / Temu Urzedowi nietylko nad Woystkami y Zolnierzem Rzplten na uslugze oney Zapiniadz Zostaiacym ale tez pod czas Pospolitego Ruszenia nad Rycerstwem Szlachta / y Wsystkimi Obywatelami W. K. L. w niebytnosci Krola J. E. M. summam potestatem, Jus vitæ & necis nadała / iako wyraznie Wladza Hetmana W. W. K. L. opisana iest w Statucie W. K. L. Rozdz. 2. art: 1. 6. 10. 11. 12. 16. 18. 21. 26. Toz y Constit: 1609. y inne nastempuiace / te Wladze Hetmanska opisuią / y dla tego w Statucie W. K. L. Rozdz. 2. art: 1. S. Ostatnim waruie. Iz Krol J. E. M. obiecuie ten Urzad Hetmanski W. W. K. L. godnym y do swiadczoneym Ludziom Narodu Szlacheckiego Rodzicom Starodawnym tuteyszego Panstwa/ W. K. L. dawac y to mteysce osadzac. Ktora powaga y Wladza Urzendu Hetmanskiego aby in suo esse Zostala nienaruszona/ Rzplta per Constitutionem 1677. fol. 9. tit: Wladza Wielkich Hetmanow W. K. L. Ten Urzad przy Dawnych Prawach Statutu W. K. L. Zachowala. Iz nie bez slusznego Fundamentu w Artykulach Woiennych za Krolow J. E. H. Mm. S. P. Zygmunta trzeciego / Wladyslawia Czwartego / y innych postanowionych a Roku 1673. Za

Hete

była
ceptol
odiech
G
prawi
chowny

Hetmanstwa S. P. Jasnie Wielmoznego Je. M. Pana Pata
Woiewody Wileńskiego Hetmana Wielkiego W. X. L. do druku po-
danych/Hetmana pierwsza na Bohnie od Krola Je. M. y Rzplten/
ustanowiona Zwierzchnoscia mianuta / y ze w niebytnosci Krola
J. M. osobe Krola J. M. nosi y opisuje; A takowa Wladze y powage
dawshy Rzplta per Legem publicam Urzedowi Hetmanstwa W. X.
L. data oraz moc y Wladze naznaczenia Zolnierzowi Rzplten Con-
sistencja / y obmyslenia zywnosci. Co patet nietylko z Statutu
W. X. L. Rozdz. 2. Art: 26. y 27. Ktory wyraża / ze ludzie tak obce
jako y Sasiedzi tako tez y tuteysze Zolnierze niemata innemi dro-
gami / y do innego Miensca ciagnac y na lezach sie rozkladać / ieno
tam gdzie Krol Je. M. albo Hetman Wielki W. X. L. oznaymi y
leze rozpisze. Ale tez y z wyzen allegowanych Constituty miano-
wicie Const: 1576. fol. 237. S. J. E. H. Mm. Panowie Hetmani. Const:
1591. fol. 613. tit: Disciplina Militaris S. A ten Zolnierz Const: 1061. fol.
735. O kwarcianym Wonsku Const: 1609. y innych wshystkich na-
sladuiacych Constituty y Prawa pospolitego / ktore Const: 1677.
fol. 9. tit: Wladza reassumpsit in toto ut supra namienilo sie.
W takich zas Dobrach leze Zolnierzowi na zime Je. M. Pan Het-
man Wielki W. X. L. ma naznaczyć Acz w Statucie W. X. L. nie-
jest expresse wyrazono / Jednak ze niema Wonsko W. X. L. tak
jako Koronne miensca Consistentien naznaczonego / nalezy nazna-
czyć w Dobrach oneribus Militaribus podleglych / ktore zas Do-
bra subsunt oneribus militaribus constat ex supra allegatis
in Puncto 2. Constitutionibus & Juribus Reipublicae Sta-
tut zas W. X. L. Jus Pragmaticum Rozdz. 3. Art: 1. y. 13.
miec chce ze Urzendenty W. X. L. mata być Zachowani przy swoich
Urzendach y Wladzy.

Gdy tedy ta autoritas locationis militis w Dobrach Ciezarom
Zolnierskim podleglych iagnie patet. Idzie zaym ze Hetman non
privata sed Publica Reipublicae & Legum Publicarum autoritate
to Czyni ani naznaczenie Consistentien w Dobrach podleglych cie-
zarom Zolnierskim pro violentia & invasione moze reputari, secun-
dum Regulam Juris.

Executio Juris non importat injuriam.

Punctum Quartum.

Hypothesis Tertia.

Ze Hetman za Szkodę y Krzywdę przez Żołnierza
lubo na Consistentey / lubo w Ciagnieniu Uczynione
Sprawiedliwość Injuriatis z Żołnierza uczynić
powinien.

Waż tedy ex Anterioribus Constat, że Hetman Au-
toritate Reipublica, iako oney Minister & Auto-
ritate Legum, Consistentie, Chleby Stacie nazy-
wacza / & de lege do tego jest obligatus. Zacznym
należy ięścić deducere, gdy Żołnierz lubo w Ci-
gnieniu / lubo na Consistentey bendac / iakie ex-
cessa popekni / Dobra Duchowne / Krolewskie Ziemskie y inne aga-
grawnie y Swawolnie rujnuie / Krzywdy y škody czyni iako w tym
postampic.

Leż Respublica y w tym provida, Albowiem zebym Officium,
niebyło Hetmanom damnosum, tym że Statutem W. K. L. w Rozdz.
2. ordinavit, aby gdy Żołnierz na wojnie komu škodę albo krzywdę
uczyni / tedy takowemu ma Hetman nakazać škody nagradzać / co
sie wyprawnie exprimitur Art: 19. y Art: 27. Toż y Constitutio 1609.
fol. 888. tit: Porządek okolo Zachowania Żołnierza / w sobie zawiera
y mieć chce. Ze Hetmani na ten czas y na potym bendacy / kazde-
mu ukrzywdzonemu z Żołnierza Sprawiedliwość czynić maia władza
Hetmanska ktora (znajaiac in Contrarium przedtym uchwalone
Constitutie) utwierdza; waruiac iż cokolwiek Hetmani przeciwko
Żołnierzowi Obwinionemu Dekretom swym nakaza / tego wżyskie-
go Executia dostateczna iako Dekretom Seymowych być ma in per-
sonis & bonis przez Starosty y nigdy ni od kogo postempet y ska-
zania Hetmanskie in Dubium & disquisitionem wolkowane być
niemaią.

Jednak ukrzywdzonemu / gdy by sie nie Contentował Dekretom
Hetmanskim / wolna appellatio na Trybunak / a podług Dekretu
Trybunalskiego ma executio fieri od Hetmana.

Toż mieć chce & Constitutiones sequentes, o Władzy Hetman-
skiej opisane / ktore to Constitutie y Statut W. K. L. Constic:
677. fol. 9. tit: Władza Wielekich Hetmanow / reassumpsit.

Za-

był
ceptol
odtech
S
praw
chowny

Zaczym Hetman niepowinien odpowiadać / za excessa y Występki
Żołnierza Występniacego / a pogotowiu wykłentym być.

Tylko należy Hetmanom gdy zachodzi requisitum od ukrzywdzo-
nego / skuteczna a niecodwłoczna onemu uczynić Sprawiedliwość.
Gdy zaś ukrzywdzony nie chce albo niemoże Dekretem Hermanstym
Contentować się wolno onemu appellować do Trybunału ale niewy-
stinać. Bo by alias alieno delicto aggravaretur przeciwko wyra-
żnemu Prawu Statutowi W. K. L. Rozdz. I. art: 18. Iż gdy y
tych / ktorzy z Choty swey Ludzie na Usługę Króla Je. M. y
Kzplten swym kosztem prowadzą w Krzywdach y škodach przez Jch
ludzi poczynionych aby sami odpowiadali Lex non stringit, ieno prze-
łożonym y Towarzystwu odpowiadać kaze / iako Const: 1635. fol. 10.
tit: disciplina militaris, mieć chce. A daleko bardziej Hetmani kro-
rzy iako Ministri Status & Officiales Kzplten exequuntur disposi-
tionem oney / & secundum præscriptum Legum ieno skuteczna
Sprawiedliwość uczynić powinni.

Tak wyraznie ordinuie Respublica & per Constitutionem 1650.
fol. 9. Tit: O niedawaniu Assignatien. Iż gdy by kto od Hermana
Assignatie na Hyberne do Dobr Ziemijskich otrzymał / tedy nie Het-
man / ale ten kto te Assignattia przyjął y otrzymał o to ma być ka-
rany / także o krzywdy y Criminaly przez Żołnierza popełnione /
Hetman injuriatis Sprawiedliwość uczynić / y Żołnierza sadyć ma /
która Constitucia y W. K. L. przyjęto. Toż y Const: 1677. fol. 5.
titulo: Consistentia woysku.

Z tych Constitucy patet iako delicate honor y powoge Herman-
sta Rzeczypospolita / y Stany oney wszystkie Traktowały. I dla
tego Kzplta anterioribus temporibus Conservando powoge Buka-
wy y zabiegając aby Hetmani / aliquod damnum vel Crimina-
tionem nieponosili / Zwykła onus evictionis na się brać gdy onym
ex necessitate belli ulu & arte militari postąpić przyszło / škad by
niektorym in Privato displicere mogło. Iako patet ex Constit:
1578. fol. 474. tit: Assecuratio Hermanow Constit: 1590. fol.
569. tit: Assecuratio Hermanow Constit: 1659. fol. 22. tit: Asse-
curatio Wielmożnych Hermanow Tantus enim est publicæ Utili-
tatis favor, ut ea quæ publicæ utilitatis sunt, non includantur in
his quæ lege prohibentur.

Inşa tedy to asferere, że Hetman Consistentia Żołnierzowi na-
znacza w Dobrach Duchownych / bo to czyni autoritate, Regis & U
Reipublicæ, ani pro injuria & violentia moze to reputari. Inşa
mowic że Żołnierz na Consistentiach y przechodami škody krzywdy

czyni/ y Dobra Swawolnie ruinuje / Bo za to Hetman powinien
za Skusnym dowodem skuteczna uczynic Sprawiedliwosc / sadzic
y karać/ by tez na gardle anie sam zato odpowiadać.

Officium enim suum nemini debet esse damnosum.

Punctum Qvintum.

Nullitas Klatwy na Je. M. Pana Wojewody Wi-
lenskigo Hetmana Wielkiego W. K. Litewskie-
go publikowaney.

S Muscypis Occasionem & Originem publiko-
waney Zkrywda Wielka Urzendu Hetmanskiego/
Jasnie W. Je. M. Pana Wojewody Wilen-
skiego Hetmana Wielkiego W. K. L. Klatwy/
y Wywodchy ze Dobra Duchowne Foundationis
Regalis subsunt oneribus militaribus ze Hetman
Wielki W. K. L. non Privatâ sed Reipublicæ & Legum autorita-
te, Consistencie Zolnierzowi naznacza/ ze za poczynione przez Zol-
nierza lubo na Consistenticy lubo w Stagnientu škody / powinien
tylko Sprawiedliwosc czynic injuriatis y Zolnierza Swawolnego
sadzic. Nastempnie pokazac nullitatem Publikowaney Excommu-
nity / ktora iasna y iasna tak in Formalibus Processus, quam in
Materialibus. In formalibus nulla bo.

I. Prawa wshelkie mowia/ ze Sententia ob defectum Juris dictio-
nis nulla, gdyz judicatum dici non potest ab eo, qui non habet
Jurisdictionem. Je. M. Kdz. Biskup Wilenski niema ullam
Jurisdictionem in Officium Je. M. Pana Wojewody Wilenskie-
go iako Hetmana Wielkiego W. K. L. uti Ministri Status Reipu-
blicæ, bo Urzad Je. M. Hetmanski dependet od Krola Je. M.
Pana Naszego Mow. y od Rzeczypospolitey od Zwierzchnosci
Swieckien nie Duchowney/ y Je. M. Kdz. Biskup Wilenskie
za materiis Status Reipublicæ concernentibus, sam przez sie przez
ozwolenia y spolney zgody wshystkich do Rady nalezacych pro Pri-
vato Censetur. Sequitur tedy ze ob defectum Jurisdictionis Ex-
communicatio & declaratio oney nulla, Paria enim sunt, senten-
tiam

byla
ceptoi
odtech
S
prawi
chowny

tiam non esse latam, vel a Iudice incompetenti, latam; Jura & autoritates Juris dla krotkoscii niewyrazata sie. Declaratur tednak jezeli tego potrzeba bendzie/ ze sie nie nienapisalo / ani sie napisel/ Na co by Prawa Wyraznego tak Duchownego Swieckiego / y Prawa tej Rzpltey: niepokazano sine lege borwitem loqvi erubescendum.

Bullæ prætextus Jurisdictionem in præsentii causa Je. M. Xdju. Biskupowi Wilenskiemu tribuere niemoze/ bo ta tako ex Synodalibus Constitutionibus patet, pro informatione, Confessoriorum, aby wiedzieli ktore sa reservati Casus samemu Papezowi/ inter Constitutiones Synodales insertæ, ani Sciagata sie do Urzendu y osoby Je. M. Pana Hetmana W. W. X. L. in foro externo, tako wyzey ex Hypothesibus patuit, de internis vero nec Ecclesia sibi Judicium arrogat. Do tego y pomientona Bullam cum grano salis adhibere potrzeba.

Jeszcze tez suffragatur per identitatem Rationis y Prawo Duchowne/ ktore Excommunicationem latam ab Episcopo contra Officium Ministri vel alicujus Officialis summi Pontificis, osobliwie w takiej Sprawie ktora ad Officium onego a superiore Commisum nalezy/ nullam declarat, acz talis officialista, y tego Officium Spirituale & a Spirituali potestate dependencja ma/ nie jinney ratien ieno ze od Papeza a nie od Biskupa dependencja ma wolno evolueræ Praxim Episcopalem Piafeccij Parte 2. Cap. 4. de Excommunicationibus. A daleko barziet in præsentii Casu słuzy Je. M. Panu Hetmanowi Wielkiemu W. X. L. tako Ministro status, y Officialiscie Rzpltey ktorego Officium dependencja ma od Krola J. M. y Rzpltey od Zwierzchnosci Swieckiej/ ani sie innemu z Urzendu swego Sprawowac niepowinien/ ieno od kogo dependencja ma.

2. Nullitas deducitur Publikowaney Klatwy ex dispositione Prawa Duchownego/ y swieckiego/ bo ex mente tych ze Praw nemo in propria Causa Judex, Actor & Testis insimul esse potest. Prawo Duchowne wyrazne jest. Episcopus pro injuria sibi illata neminem excommunicare potest. Mogly by & exempla & præjudicata Najwzsznych Zwierzchnosci Krolow Panow y Monarchow tej Rzpltey allegari. Ktorzy in propria injuria sami sadzic niechcieli. Ale ob brevitatem hic non specificantur.

3. Nullitas Excommunicationis Publicatæ deducitur. Ze sine Citatione jaska declaratio oney/ a Pozew jest to Basis & Fundamentum Kozdego Sadu. Zadna miara nec per ullam vel subtilissimam Interpretationem omitti niepowinien / autoritate Juris Divini.

Naturalis Canonici & Sæcularis w tym Suffragante, ani monitoria supplent Citationem, bo monitorium non est citatio, ktore importat præcessisse Sententiam Declaratoriam, ktora absq; Citatione lata nulla; Causæ Criminalis læsæ Magestatis dośc magni momenti Prawo Dnym wyrazne rzec sie moze lata Sententia. Jezdnaf requirunt ut Citatio præcedat, a co wiekša ex Senatus Consilio. Nie o škody ani o krzywdy przez kogo innego a nie Hetmana poczynnione; Nawet Dobra Duchowne etiam in Casu incurstæ Excommunicationis lætæ Sententiæ, ktora ad præsens słuzyć niemoze/ jednaf requirit aby Zapozwano ad videndum declarari incurstæ in pœnam Excommunicationis lætæ Sententiæ alias talis Excommunicatio nulla.

4. Nullitas albo nieważność klatwy Publikowaney patet ze omissis Probationibus, ieno z głowy y domysku swego y nie iaktens wiadomosci swey per subtilem interpretationem, ktora in Jure fugienda, declarowano y Publikowano Excommunicatę/ obstantibus omnibus Juribus, a wyraznie przeciwko Statutowi W. X. L. Rozdz. 4. art. 54. §. 3. Który takim sposobem y Zapozwanych a Sprawuujących sie sadyć broni/ ktoremu Prawu uti Juri Pragmatico Stan Duchowny y Świecki podlegaia/ podług Praw Rzpltych y samego Statutu W. X. L. Rozdz. 1. Art. 1.

5. Nullitas deducitur Excommunicatę ogłoszoney/ bo Monitorium Je. M. Kdz. Biskup Wilenski wydat dnia 14. Aprilis Roku 1694. przykazuiac aby wetryz dni Sprowadził Je. M. Pan Hetman Wielki W. X. L. Zoknierza z Dobr Koscielnych wetryz dni škody nagrodził sub pœna Excommunicationis. Ad impossibilia obligabat bo Ordynanse do Choragwi we trzy dni napisane być niemogły/ a pogotowiu rozestane do Dobr Je. M. Kdz. Biskupa Wilenskigo Duchownych od siebie daleko rozległych/ a pogotowiu ruszyć Zoknierza na wiosne przy resolucien zimowey škody też przez trzy dni liquidowane być niemogły. A Prawo mowi/ ad impossibilia nemo obligatur. Dekreta same za Pozwami cum præfixione stricti Terminu otrzymane nullitate upadaia. In super w tym je Monitorium injuriose y uszczypliwe contra stylum Curie Hetmana Ductorem, a woysko turbam hominum nazwano/ a podług Statutu W. X. L. Roz. 4. art. 192. 26. takie Citationes sa nieważne daleko barziet Monitorium nullo Decreto precedente wydatane; Krol Je. M. Pan Mlwy. ma autoritatem & potestatem wydawać do Hetmanow Ordynanse/ a jednaf Cancellaria Krola Je. M. honorifico Stylo piše Ordynanse/ nietylko tempus legitimum

był
cepto
odsiech
G
praw
chowny.

rimum præfigit, ale też gdy by przyszło ordinate Chorągwie przenosic / medium & modum, iako y do kad translocare Żot, nierza wyrazonoby nulla interposita Comminatione vel aliqua pœna.

6. Nieważność Klatwy Jasna że stante Appellatione ad Sanctissimum iest publikowana / bo Je. M. Pan Hetman Wielki W. K. L. Zaraz od tej Declaratien per Monitorium podług Prawa Duchownego appellował / y dnia 17. Aprilis Je. M. Edžu. Biskupowi przez trzech J. S. M. W. Panow Porucznikow insinuavit Appellationem, poniewaz Duchowni nie smieli tego Czynić. A Je. M. Edż. Biskup stante Appellatione nazajutrz dnia 18. Aprilis Roku 1694. injuriose Excommunicke publikował. Prawo jas wszelkie stante Appellatione broni quidquam attentari, y owsem wyraznie Prawo Duchowne Excommunicke po Interponowaney Appellatien Publikowana za nieważna uznawa y declaruje. Jako in Corpore Juris Canonici Decretal. greg. lib. 2. tit. 28. de Appellationibus Cap. 55. Dilectis Filiis &c. expressè disponit, gdyz a Declaratoria Sententia Excommunicationis incurse datur Appellatio y takowt nulliter wyfleci vitari & a Divinis arceri niepowinni y niemoga.

7. Ale Natasnienszy dowod że Excommunicke declarowana y Publikowana nieważna iest / pokazuje sie z Decretu Eminentissimi Cardinalis Archi-Episcopi Gnesnensis uti Primatis & Metropolitani Roku 1694. dnia 19. Julii serowanego / ktorym K. Je. M. Arcy. Biskup Gnieznienski uwazywszy iż o locatia Woska w Dobrach Duchownych raczy do K. ptey nalezy / nullam & invalidam declaravit. Ani rozgłoszona objectio y wątpliwosc / iakoby Kciu. Je. M. Arcy. Biskupowi Gnieznienskiemu nulla Competit Jurisdiction, iest valida, Bo wedlug Prawa Episcopi Comprovinciales naleza qvo ad Synodalia ex persona, qvo ad Judicialia, per Appellationem sprawy wytoczone do Jurisdictioni Archi-Episcorum. Ze zas do Prowincien Gnieznienskiej nalezy Diacesis Wilenska patet ex Synodalibus Constitutionibus. A że Appellationes ida a Comprovincialibus do Arcy. Biskupow / to liquidum ex Jure Canonico, liquidum ex Actis Archi-Episcopatus Gnesnensis że sie Sadzily Sprawy z Diacesei Wilenskiej per Appellationem devoluta.

Patet tedy ex præmissis że Klatwa in ipsis Formalibus nieważna y nulla. Forma vero dat esse rei.

In Materialibus ꝛas brevitatis ergo obſerwego doſrodu niepo-
trzeba bo to patet ex ſupra allegatis Juribus, że Prawa Ducho-
wne Przywileia JCH. Mm. & Bulla Cenz Domini, nieſciaga
ſie na Je. M. Pana Hetmana W. X. L. ktory innixus, co
Urzedu Je. M. powinnoſć / ſazata wyſonat / y Woynſka locuie
w Dobrach Ciezarom Żolnierskim podleglych o ſkody ꝛas Spra-
wiedliwoſć tylko uczynić / y podług Artykułow Woynſkowych ſadzić
powinien.

Leges vero fundamentales ſine periculo non mutantur,
His enim mutatis, fundamenta Reipublicæ mutantur.

Punctum Sextum.

Refutatio krotka Zarzutow w Informacyi drukowa-
ney w Roku 1695. pod czas Seymu Publicko-
waney Wyrazonych.

Mlegowane w Pierwſzym Punkcie Informacyi
drukowanej Przywileia Dobrom Duchownym
Dieceſy Wileſkiej nadane ante unionem
W. X. L. z Korona Polska / docent że takowe
Dobra ſa Foundationis Krolow y Wielkich Kiaz-
zat Litewſkich / a nie ſa Fundacyi Ziemiſkiej
Szlacheckiej / albowiem Foundationis terreſtris te Dobra ſa ktore
od Szlachty z Dobr Ich Ziemiſkich dziedzicznych Szlacheckich Fun-
dowane / ktore ꝛas Krolowie JCH. Mm. y Kiazeta W. X. L. Fun-
dowali z Dobr ſwoich / te ſa Foundationis Regiæ, y maja Naturam
Bonorum Regalium & æquivalentur ut ſupra deductum wewſzy-
ſtkim Bonis Regalibus. Tak y unio W. X. L. z Korona Polska
Zafroczyta / że na ten czas byly Dobra Krolowſkiej Fundacyi / ani
pokazac mogã / po Unij Conſtitucija iaka / zebny Natura onych byla
immetata per aliquam Conſtitucionem Reipublicæ, tak wlasnie
jako Dobra mere Krolowſkie y Wielkich Kiazat. Litewſkich / ktore
in eo ſtatu Unia Zafroczyta / Zostaia Krolowſkimi do tad / ani mu-
taverunt nec mutant naturam Bonorum Regalium, chyba zebny
per

per Constitutionem na Seymie ex Consensu omnium ordinum obrecono w Dziedziczne Ziemskie Dobra / iako exempla w Constitutiach wyrazala sie. Iako zas Unia Zakroczyła / takma zostawać inviolabiliter wiecznymi czasy ut patet ex Constitutione 1569. fol. 176. §. opatruiemy. Jeszcze znych ze Przywileiow patet, ze sa Fundatien Krolewskien / bo Naturam Dobr Krolewskich maia / kiedy onych Uwalnia ten ze Przywilei od sluzby Woienney / ktora tylko Dobra Ziemskie powinne tak Szlacheckie iako y Duchowne Fundatien Ziemskien podlug Statutu W. X. L. sluzić / a nie Krolewskie. Patet y ziad ze sa Fundatien Krolow Jch. Mm. kiedy Jus Patronatus podawania Biskupow / Cannonikow / y w Dobrach Krolewskien Fundatien Probosczojow / Opatow y Plebanow Krolow Jch. Mm. Polskim de Jure Reipublicæ nalezy.

A ze w tym ze Przywileiu wyraza sie ze na Wieczność y na wieczne czasy Kosciolowi Bozemu dane y darowane; tak pisza y w kazdej Fundatien / ani in presenti calu, ze wiecznoscia sa nadane Duchowienstwu Biskupstwa Wilenskiego contradicitur, ale iednak ziad niemoze deduci, ze te Dobra sa Fundatien Ziemskien / poniewaz nie od Szlachcica ani z Dobr Ziemskich fundowane / lecz od Krolow JCH. Mm. z Dobr Jch Krolewskich.

A ze ieszcze w tych Przywileiach pisza ze Fundatien te Dobra na Koscioly Diacestien Wilenskiej Krolowie JCH. Mm. Poddanych tych Dobr z Poddanstwa Swego y innych powinności / od sadow Urzednikow Swoich / karamia wskazow y innych Przychodow Krolowi Je. M. nalezających wyimnie. Ale nie idzie zajym aby te Dobra nie podlegaly Statutowi W. X. L. y Constitutioni / krotko mowiac Prawu Pospolitemu / Rzpltey y Zwierzchnosci oney / gdyz w kazdych Fundatiach tak sie pisze / iako y w innych inscriptiach Donationis, Venditionis &c. Ani sequitur ziad ze namienione Dobra Diacestien Wilenskiej niesą Krolewskien Fundatien y niemieli Naturam Bonorum Regalium gdyz Const: 1678. tit. Hyberna W. X. L. fol. 3. Distinctionem & Coarqvationem enuclear takowych Dobr y podlug tej distinctien uczynionej Hyberne znych ze wszystkich Dobr wydawano / iako w Infortinacien wyraza sie; In Confessis vero nihil restat nisi executio.

Co do Przywileiow Krolow JCH. Mm. Wladyslawy y Alexandry Roku 1433. & 1458. Wzglendem Poen tam wyrazonych allegowaney / Te, nie sa Prawo pospolite / ktoremu w Pospolitoj Co

wszyscy podlegać powinni/ ale raczy Private Prawo. A według
Prawa Pospolitego takie Przywilecia in Prajudicium & aggrava-
tionem trzeciego otrzymane subsistere niemoga / chyba gdy by in-
serowane były in Corpore Juris Pragmatici, to jest Statutu W.
K. L. & per Legem Publicam, pro Lege Publica declarowane / co
ad praesens non probatur. Do tego niesciagaia sie te Przywilecia
na Kstwo. Litwie. ktore osobliwe Prawo to jest Statut swoy ma/
z ktorym per unionem do Korony Polskiej przykaczylo sie / y takoz
we Prawo W. K. L. Ruskiemu y Zmudzkiemu y innym Naro-
dom y Obywatelom W. K. L. sluzace / cale Zupelnie y nitwym
nienaruszone Constitutio unionis Roku 1569. warowala ; Toz y
Constit. 1578. fol. 32. titulo Ksto. Litewskie. wyraznie miec chce/
Według ktorego Statutu Krolowie J. E. H. Mm. wszelkie Stany
W. K. L. tak Duchowne iako y Swieckie Sprawowac y sadzic
Szlubia. A w tym Statucie Zadney o tych Przywileciach nie-
masz wymianki / ani Statut W. K. L. kaze / Zdomysku swego / tak
ze y z Wiadomosci Swoiety sadzic y skazowac / tylko według
Statutu y Artykulow w nim Wyrazonych / y do innego Prawa
udać sie bronit chyba gdy w tym Statucie W. K. L. niebylo
opisano.

Do tego te Przywilecia cum grano salis rozumieć potrzeba / bo
te mogly by Sciagać sie natych / ktorzy Swawolnie na Dobra
Duchowne naiezdzaia / nasytaia / one sobie gwaktem Zabieraia y
przywlaszczaia. Ale nie o Kzplten / ani o Urzendnikach oney Sta-
tus, gdy Kzplta przez Swoichnamienionych Urzendnikow & per
Ministros Status, juxta dispositionem Jurium suorum, z Dobr
Duchownych exigit to / co secundum naturam onych Kzplten na-
lezy / ktedy Zolnierza w Dobrach Duchownych Fundatien Kro-
lewskiej lokuje / Hyberne odbiera / y inne nalezytosci & onera.
Bo byla by to ingratitude summa erga Patronos & Benefactores
suos czasu Woiny / subsidium denegare pro Natura Bonorum,
suorum & ab aequalitate excipowac sie. A ieszcze co wieksza per
Interpretationem sinistram excommunicowac y wyklinać Mini-
stros oney / a tali modo per obliguum sama Kzplta cum Parti-
bus oney integrantibus, ktorey dispositionem Ministri Status exe-
quuntur & autoritate Legum & Jurium non privata Consistencie
Zolnierzowi naznaczaia. O excessa zas gwaltu / y inne exorbi-
tancie tak w Ciagnieniu iako y na Consistentiach popeknione / Zol-
nierza podług Artykulow Woinstowych za skutnym dowodem tyl-
ko sadzic y karac powinni / Jle gdy y same Prawo Duchowne Ter-
reni

by

cept
odie

prai

chown

reni Regis Constitutionem solvere bronni / y owym oney subesse
kaze; Sequeretur bowiem ze za Dekretami Ziemijskimi Grodzkimi
Trybunalskimi / Sadowi J. K. Mj. y innych wyzszych niewolno na
tych Dobrach fortiter exeqvi. Sequeretur ze skarb Podatkow
Kzplten per Executionem fortem niemogt by z tych Dobr exigere,
Bo gdy Jus fertur in invitum, sriadnie per interpretationem sam
sobie pro violentia kto reputare, a zatym na sędziow y na skarb do
Klasy rzucic sie usikował byl / y tym sposobem Zatrudnit by Exe-
cutionem Prawa / & perturbaret Rempublicam in jure suo nie-
namieniatac inue Conseqventie ktore ex tali interpretatione mogly
by subseqvi.

Alle insuper te allegowane Przywileia y w Koronie Polskiej
nie sa in Executione, bo nastapily y Zakreczily dispositiones y
Constitutiones Kzplten inue mianowicie Constit: 1562. fol. 29. tit:
o niedopuszczeniu y Constit: 1565. fol. 99. tit: o Duchownych
gdzie wyraznie Pozwiy o takie Executiones na ten czas y na potym
Znaskaia y wniwecz obracaia. Nastapily y inue dispositiones
Kzplten ze o krzywdy od Stanu Swieckiego pratedowane sady
Swieckie wedlug Prawa Pospolitego y Statutu sady y karać
maia. Alle W. X. L. niepodlug Przywileiu tego / ani po-
dlug Constitucy Synodalnych lecz podlug Prawa Statutowego
Krol Je. M. Szlubie wszelkie Stany Duchowne y Swieckie od
Naywyszego do Naynizszego Sady iako Rozdzial. I. Art. I. tak
ze Roz: 4. art: 54. §. 3. tego Statutu miec chce / a Osobliwie
rozdz. 2. art: 27. Ktory wyraznie y dostatecznie & ad Casum
praesentem date informationem, Jz o krzywdy Excessa, y inue
exorbitantie tak w Stagnieniu iako y na Consistentien przez Zok-
nierza popekione / Hetmani podlug Artykulow Woiennych sady
y karać powinni. Toz Respublica & per Constitutiones dispo-
suit, ut supra deductum in Puncto IV. nie sami za to od powiadać
ani wykleytmi byc.

Y Niebez Fundamentu Kzplta Pacta Hadziackie Zawieraiac
y ordinuiac wladze Hermana Woyst Ruskich y daiac moc y wla-
dze wydawania Asignatien na Chleby Zoknierzowi do Dobr Kro-
lewskich y Duchownych / te Pacta poprzysiegaiać Krol Je. M.
S. P. Jan Kazimierz Kze. Je. M. Leszczynski Arch. Biskup-
Gnieznienski y J. M. Koz. Zawisa Biskup Wilenski waroig
wali ze niemaiac te Pacta zadnymi Manifestaciami Protestaciami
Excommunicaciami inwalidowac. Jako ex dictis Pactis in vo-
lumine legum Roku 1659. fol. 54. §. Woyst Zadnych Polskich & Co

& fol. 63. tit. Przysięga Je. M. Króla Arcy Biskupa Gnieźnieńskiego & tit. Przysięga J. M. Króla Biskupa Wileńskiego &c. ingrossatis luculenter constat, A skąd ze Hetmani Koronni y W. K. L. którzy non per Pacta lecz Virtute Jurium Republicæ Cardinalium od Króla Je. M. Pana N. Mwo. postanowieni y ordynowani/ mieli być deterioris Conditionis, y onych władza Hetmanska tot Constitutionibus Publicis obwarowana y oboskrzyna przez Excommunicate cum derogatione Jurium Magistratus & Republicæ intata być zruinowana.

Co zaś do allegowanych quasi in Contrarium Constitutioney/ na te generaliter replicatur, iż trzeba one rozumiec tako sama Rzplta interpretatur, ktora distinctionem w tychże Constitutioniach Czynnimiedzy Dobrami Duchownemi Ziemskimi/ a Dobrami Duchownemi Krolewskimi Fundatocy. Dobra Duchowne Fundatocy Ziemskie y Dobrami Ziemskimi Szlacheckimi / a Dobra Duchowne Fundatocy Krolewskie coarquat y Dobrami Krolewskimi liquidi Juris, tako ex supra allegatis Constitutionibus y z Statutu W. K. L. deductum. Ani też per Interpretationem subtilem Cyst violentam trahi & applicari dawnteyse Przywilecia ad Casum presentem moga/ poniewaz per Contraria Jura Constitutiones usum & Praxim longissimi temporis effectus onych cessavit. Leges enim & ordinationes usu non receptæ non obligant & firmantur leges cum moribus utentium comprobantur.

A ze osobliwie na Constitutioney 1678. tit. Hyberna W. K. L. sadzi sie informatio, solvitur. Co do tey Constitutioney 1678. D Hybernie W. K. L. opisanej ta ad praesens barzley suffragatur Je. M. Panu Hermanowi Wielkiemu W. K. L. y Urzedowi Je. M. Hetmanskiemu/ poniewaz ztey Constitutioney constat. iż Dobra Duchowne Fundatocy Krolewskie/ coarquantur Dobromi Swieckim Krolewskim y niemoga ullo modo excipi ab ista æqualitate. Constat y to ze Dobra Duchowne Fundatocy Krolewskie subsunt oneri Stativorum, gdyz Hyberny y Dobr Stacyom podleglych powinne być placone. Gdy tedy takowe Dobra subsunt oneri militari niemozę Je. M. Pan Hetman Wielki W. K. L. criminalis, ze w takowych naprzod Roku 1693. na wiosne iedna Choragiem Tatarska/ a poym Roku 1694. na Poczatku zimy niektore Choragiowie W. K. L. z Campaney Roku 1693. powracatace wnych Dobrach locowal/ y onym Consistentie naznaczeni a Zwlaszcza posuiac sie do Prawa pospolitego y wyzey allegowanych Constitutioney

by
cep
od
pra
chown

tny/ y Zwyczajow od przestlych Antecessorow Swoich Hetmanow
Wielkich W. X. L. zachowanych. Actus vero Consuetudinarii
sunt Actus Practici. Albowiem ta Constitutio 1678. pod czas po-
koiu Staneta / ktory Pokoy ja Szczęśliwym Krola Je. Msci.
Pana Naszego Mwego. Panowaniem Roku 1676. pod Juraynem
Zawarty / az do Roku 1683. kiedy Colligatia przeciwko Nieprzy-
iaciela Krzyza So. z PanyChrzescianskimi Staneta przez lat siedm
trwal / Podczas ktorego Woyzsko W. X. L. per rationem Status
Reipublicae niezwinione w Kstwie. Zmurdzkiem na Granicy od
Curlandey y Prus locowane na pewnym mienscu przez te lat
siedm continue tam zostaiac y Dobr iako Duchownych Fundatien
Krolewskien / tak y Krolewskich Swieckich Hyberne Pieniezna
odbierali / ad instar Woyzksa Koronnego / ktore maia w sobie
pewne miensce naznaczone locationi, y teraz Hyberna Pieniezna
z Dobr Stacyi podleglych contentowac sie moze. Gdy zas wojna
teraznienska z Turkiem od Roku 1683. zaczeta sie y Woyzsko W.
X. L. na ten czas na pewnym mienscu locowane z Miensca ruszyc
sie przyklo / trudno po tym podlug tej Constitutien 1678. pod czas
Pokoju postanowionej postapic / y tym Sposobem powracaiacego
z Campanien Zolnierza / lokowac / y owsem niemaiac od Rzpltey
tak iako Koronne Woyzsko / pewnego Miensca na Consistencja Zi-
mowa naznaczonego / przyklo wedlug Ordinatien Rzpltey y Zwy-
czaju przestlych J. M. Panow Hetmanow Wielkich W.
X. L. postapic / y Zolnierza w Dobrach Staciom podleglych / cze-
scia lokowac czescia onym Hyberne naznaczyt exigenti necessitate
belli, ktora Zwykta miec in se rationes niżeli pod czas Pokoju.
Niezarzesyt tedy Je. M. Pan Hetman Wielki W. X. L. przez to /
gdyn sie Sprawit wedlug Prawa Pospolitego / maiac Powage te-
go Prawa sobie dana y Zlecona Wladze locowania Zolnierza
w Dobrach Staciom podleglych. Jakoż y Krol Je. M. Pan Nasz
Mwy. Roku 1693. Dnia 23. Septembra / gdyn Je. M. Pan Hetman
Wielki W. X. L. powracaiac z Campanien pisak / iakoby lokowac
Woyzsko W. X. L. odpisak / Jz na to hic & nunc wiecey od
pisac niemoze / tylko widzac / Jz ad instar Korony postapic niemo-
ze / aby postapik / tak iako niesie legum Observantia & mu-
nus Je. Msci. commissum. Quod vero Jure fit juste fit, nec
ullam meretur poenam, Jezeli by zas Zolnierz miat w Czym exce-
dere, za to Je. M. Pan Hetman aggravari niemoze / gdyn wedlug
allegowanego Prawa nalezy J. M. Panu Hetmanowi Wielkiemu
W. X. L. injuriatis z Zolnierza skuteczna uczynic Sprawiedliwosc.

Co do Drugiego Punctu Gdzie sobie Informatia bierze znowu
na pomoc Constitutionem 1678. Dey supra sufficiens solutio
data, repetere ona niezda sie. Tylko to moze sie przydac/ Iż prze-
śli Antecessores Je. M. Kdźa Biskupa Wilenskiego ante, & stante
hac Constitutione, onus Constitutien non renuebant, Tak ze y
sam terazniejszy Je. M. Kdź. Biskup Wilenski/ gdy Je. M. Pan
Hetman Wielki W. X. L. Żolnierza locował w Dobrach Je. M.
Biskupich/ y potym gdy z Dobrey Przymiary folgował Je. M.
Pan Hetman Dobrom Je. M. w Dobrach Duchownych Wielebney
Kapituły Wilenskiej Żolnierza na zimę lecować niebrent/ y ow-
sem expresse aby w Dobrach Kapituły Wilenskiej stawiał/ byle
Je. Msci. wolne od tego były pozwałak. Nawet gdy Je. M. Kdź.
Biskup Wilenski Choragiew Węgierska w Woysku W. X. L.
miał/ dla niey sam do Dobr swoich do Biskupstwa należących
Assignatę na Consistentię Choragwie tej od Je. M. Pana Het-
mana W. W. X. L. brak/ ani o to tak Antecessores Je. M. iako
y sam Je. M. Kdź. Biskup Wilenski excommunicować groził/
ani sama rzecz excommunicowali bo sie sadzili/ ze vigore allego-
wanych Praw Consistentiom & oneribus militaribus te Dobra
podlegaia.

Co zas w tym ze Puncie Informatien wyrazono / iako by Je.
M. Pan Hetman Wielki W. X. L. Hyberne ziafas Aukcia wy-
mozona wybierać miał/ iest to udanie opaczne / y gdy czasu swego
na Seymie gesti sui officii rationem reddere J. Msci. przyidzie tedy
pokaze sie ze ta objectio ficta.

A ze pisza w tym ze Puncie Informationis in aggravationem
Je. M. Pana Hetmana W. W. X. L. Iż skarby koscielne złoto/
srebro/apparaty y wszelkie ozdoby koscielne/ Zakladaiac te Ciezary
Hybernowe za ubogich Poddanych pozbyto / Daie sie do Uwagi/
iako ten zarzut moze subsistere, kiedy od tych Poddanych nietyl-
ko Dobr Duchownych Diecezey Wilenskiej oneribus militari-
bus podległych/ ale tez y Dobr Duchownych Fundatien Ziemi
skien / ktore iisdem non subsunt, autoritate Je. M. Kdźa.
Biskupa Wilenskiego Administratores Dobr J. M. & qui-
dem tempestive Hyberne Co rok wybierali / y do Je. M.
oddali.

Co zas w tym ze Puncie namienia sie ze Poddani tychze Dobr
mieli sie rozeysć do Prus Kurlandien y innych miensc/ moga sie
porachować z Sumnieniem swoim Administratores, tych ze Dobr
Je. M. Kdźa. Biskupa Wilenskiego iezeli sami onym rozeysć sie/
stanol

stano/ słome/ czescia poprzedać/ czescia do Dworu Sprorowadzić/ a
rekte popalic niekazali/ Nietylko aby Zolnierz ktoregosie Spodzies
wali niemial Subsistentien ale tez aby hoc praxentu nieialies
Spustofenie Zolnierzowi imputare, a per Latus Zolnierza/ Het
mana/ na ktorego honor usadzono sie/ iako by przez Je. M. Do
bra Duchowne Spustofone aggrawować. Ktornych Poddanych
gdy Zolnierz na Consistentia do tych Dobr przybył/ wiedzac gdzie
chowali sie/ onych znouu zgromadził/ y sami Poddani widzac
wiekszy Postrach przez Urzendenikow Je. M. Edza. Biskupa Wi
lenskiego ogloszony wrocili sie *Alle dandum est semper tempus,
veritatem Dies aperit.*

Uwazyc ieszcze y to iakim Sposobem iako by dla Zniszczonych In
trat do Zawarcia Kosciotow y Kaplicy Se. Kazimierza przyjsc
miało/ iako w ten ze Informatien mianuie sie/ kiedy nietylko an
ticipative, Czynnke y Hyberny wybrano/ ale tez od Summ wyder
kaffowych/ ktore Hybernom ani Zadnym Ciezorom Zolnierskim
niepodlegaly/ y niepodlegala/ Qvota J. E. M. dochodzila y
było za to Nabozenstwo y Offiary Boskie odprawic. Zeby zas
miał Je. M. Pan Hetman Wielki W. X. L. absolute wedlug
upodobania Swego tak w Dobrach podleglych/ iako y niepodle
głych y nierownie w Wielkiej Zedzbie/ nizeli Taryffa kaze Hyberne
wybrać/ Ta Objectio nie jest zgodna zrzecza sama/ y czasu swego
gdy coram tota Respublica przyjdzie relationem Je. M.
Panu Hetmanowi Wielkiemu W. X. L. tego uczynici inaczen sie
pokaze & ruet to wszystko. *Si enim sufficit accusasse quis in
nocens.*

Ze zas objicitur w tym ze Punkcie iako by na same Kaplano
skie mieszkania Solwarki/ Domy/ Dwory naiezdano to wszystko re
spektu osoby Je. M. Pana Hermana W. W. X. L. zdasie być
impolitura ktora Samemu Je. M. Edzu. Biskupowi Wilens
skiemu Sinistrè doniesiono. Gdyz posito non concessio, gdy by
miał ktory Zolnierz tak Swawolny y excessivus być/ toz iednal
podlug allegowanego wyzej Prawa/ nie Hetman Wielki W. X. L.
lecz Zolnierz y to Swawolnie & excessivus za to odpowiadać/
Sprawować sie y karany być powinien. A ze w tym ze Punkcie
in aggravationem Je. M. Pana Hermana allegatur, ze Je. M.
Pan Hetman gdy Papiez per Breve suum Je. M. Edzu. Nunciu
sowi zlecił/ uspokojenie zachodzacych miedzy Je. M. Cia. Edzem.
Biskupem Wilenskim a Je. M. Cia. Panem Botewoda Wilens
skim Hermanom Wielkim W. X. L. rozności/ miał być difficilis,
w tym

w tym Krzywda Je. Mści. Panu Hetmanowi dzieje się / który in-
tuitu pretendowanego ex occasione locationis w Dobrach Du-
chownych Diocessy Wilenskiej Żołnierza / naruszenia immuni-
tatum Ecclesiarum declaravit. Ż ta do dispositioni nie J. Mści.
iako Ministri Status, ale do Cakły Rzeczyłtej należy y w tym w za-
dna Complacata / ani w Traktaty wchodzić niemoże / Niezabra-
niając w tym Drogi y recursu do Rzeczyłtej. Co zaś do pretendo-
wanych iakoby przez Żołnierza w tych że Dobrach poczynionych
szkod / lubo ieszcze niemożły być / bo tylko co na ten czas / dla Epo-
zycyony Campaney w Zimie na Świętych Consistentiach Żołnierzo-
wi Stanac przyszło / submittował się podług Prawa skuteczna
uczynić Sprawiedliwość.

A że Je. M. żadał aby ex nunc z Dobr Duchownych oneri-
bus militaribus podległych Żołnierza locowanego Sprowadzono /
lubo takim Ordynansom Je. M. Pan Hetman Wielki W. K. L.
iako Minister Status & Reipublicæ podlegać niepowinien / iednak
per observantiam sedis Apostolicæ, ktora J. Mści. Kędzu Nunciusz-
owi tylko Sphæram Compositionis amicabilem commisit, dał
exculationem adæquatam, że podczas Zimy Żołnierza z miensca
ruszyć niemoże. A Je. M. Kędz. Biskup Wilenski persistebat
circa propositionem suam, niechcąc quidquam de illa demittere:
y lubo Eminentiſſimus Cardinalis Archi-Episcopus Gnesnensis uti
Primas tak że interponere chciał autoritatem iednak y ta nihil u
Je. M. effecit.

Że zaś in Exculationem Excommunicati Publikowaney w tym
że Punkcie Informaty / Monitorium Czwarte allegatur, Na
to solutio sufficiens est wyżej in Puncto V. gdzie nullitas Excom-
municationis deducitur. A że w tym że Punkcie Informationis,
sama strona fatetur, że Appellatio od tego Monitorium Żasła od
Je. Mści. Pana Hetmana W. K. L. a Je. M. Kędz. Biskup
Wilenski non obstante illa, Klatwę publikował; to samo evin-
cit że Excommunicatio nullitatis / Ponieważ post Appellatio-
nem interpositam, ktora in similibus de omni & singulariter Jure
Canonico test admissibilis. Excommunicatio lata est nulla.

Co zaś do trzeciego Punktu Informationis, za prawdę każdy przy-
zna że ciężka Je. M. Pan Hetman Wielki W. K. L. cierpi od Je.
M. Kędz. Biskupa Wilenskiego krzywde. Położywszy bowiem na
iedney śali pretensy Je. Mści. Kędz. Biskupa Wilenskiego a to
względem tylko iakoby poczynionych škod w Dobrach Duchownych
przez Żołnierza / ktore za dowodem skutcznym compensabiles y
wtakich

wtakich Sprawach Concilium Tridentinum Sess: 25. de Reforma-
tione Cap. 3. mtec chce / ubi Executio Realis vel Personalis fieri po-
terit, a Censuris abstinendum. Na drugien zas szali polozyt ho-
nor Je. Msci. Pana Hetmana Wielkiego W. K. L. na ktory przez
niezwyczajna klattre nastapiono. A kazdy uwazy ze bardzien prze-
waza Krzywda Hetmanska/ bo honor & vita passu ambulat, nizeli
J. M. Kdza. Biskupa Wilenskiego / tak Jz slusnie Conqveritur.
Ze Cieska krzywde ma. Ubi enim rerum testimonia adsunt non
opus est verbis. A tym bardzien kiedy ex pramissis patet ze Dobra
Duchowne Diacefien Wilenskiej Fundatien Krolewskiej subsunt
oneribus militaribus Hetman zas wtakich Dobrach autoritate Le-
gum & Reipublice Consistentie powinien naznaczac qvi vero Jure
suo utitur nemini Injuriam facit.

Ce zas w tym Punkcie trzecim Informationis wyraza sie iako
by Jurystowie gdyby onych spytano Prawa Zwyczajn y Dawnosci
Je. Msci. Pana Hetmana W. W. K. L. nad Dobrami Duchowo-
nemi/ Za nieslusne uznac by mieli / per totum negatur; W tym
Punkcie wolno w Prawie pospolitym titulum de usu cassione &
prescriptione accurate przyrzec / y pilno przeczytac / a z tego pokaze
sie/ ze alia est prescriptio rerum Corporalium, alia Rerum Incor-
poralium pokaze sie ze Je. Msc. Pan Hetman per se do Dobr Du-
chownych oneribus militaribus subjectis nic niepretenduje jeno to-
ta Respublica, a Je. M. tylko iako Minister Status autoritate oney
locuie Zolnierza.

Constabit y to ze etiam in Casu presentis, gdy by na to Prawa
Wyraznego niebylo. Prescriptio currit. w Czym wolno kazdemu
ile komu interest, Consulere Jurystow Doskonalych / Legum &
morum Peritos, tak Duchownych iako y Swieckich ktorzy umieia
dirimere ambigua fata Causarum, suaq; defensionis viribus, in
rebus saepe Publicis & privatis, lapsa erigere fatigata reparare, y
ktorzy arte Juris instructi & edocti, Legem quavmcunq; ex Bono
& aequo interpretari moga / nietylko co tylko primis labiis Jura gu-
starunt. Toz patet & ex dispositione Prawa Rzpltey Constit:
1633. fol. 26. tit: O Prescriptiach y Constit: 1635. fol. 12. tit: O Da-
wnosci Dobr y Constit: 1638. fol. 14. tit: Declaratio Prescriptien;
Ze Prescriptio in Similibus currit, A tym bardzien kiedy taka
Rzplta a w Osobie oney Je. Msc. Pan Hetman Wielki
W. K. L. uti Minister Status, sadzi sie na Prawie Pospoli-
tym wyzey allegowanym. Zwyczajne zas y przyklady Antecesso-
row Swoich / tylko in ordine ad probandam existentiam Prawa
tego

rego allegowane. Nietrzeba tedy Republicam per latus Urzadu Je. Mci. Pana Hetmana Wielkiego W. X. L. iakiey nieslušności / albo Wystempfu per subtilem Interpretationem arguere. Sacrilegii enim instar est, leges Reipublicæ violare & negligere.

W tym ze Puncle Informationis allegatur ze Duchowienstwo Litewskie z Koronnym ma Uczesnictwo y rowneść Prawa krore gdy Hyberne z Dobr Swoich naznaczonych wynda zadnych Zgola niezna aggrawacij. Lecz errat w tym Informatio bo inſza jest Ratio Hyberny z Dobr Duchownienstwa Koronnego / a inna Ratio Duchowienstwa Diacesien Witenſkiej / albowiem w Koronie Woysko Koronne / ma sobie mieysce pewne Consistentien na zimie naznaczone. Zaczyn z Dobr Duchownych oneribus militaribus podleglych / & quidem cum auctione, y z Dobr Krolewskich Swieckich ieno Hyberna wydawa sie / tak iako w Wielkim X. L. Roku 1678. gdy Pokoy od Roku 1676. do Roku 1683. trwał Woysko w Kieſtwie Zmudzkiem locowane przez lat siedm na mieyscu Zostawiało / ale teraz w W. X. L. gdy wojna Roku 1683. Zaczela sie / y do tad trwa a Woysko W. X. L. tak iako w Koronie naznaczonego sobie pewnego mieysca Consistentien zimowey niema / to Practicari niemoze / lecz podlug Prawa Pospolitego y Dawnego Zwyczaju w Dobrach oneribus militaribus podleglych od Hetmana W. X. L. pro exigentia Rei & temporis locowane byc musi.

Co sie zas tknie Mandatu przez Je. Mci. Kdza Biskupa Wnieſionego / y w tym ze Puncle namientionego Prawo faze aby takowe Mandaty pravio Senatus Consilio wychodzily z Cancellary W. X. L. aby na Senmiku podano publice y reſa Dyrektora Mandat kry Connotowany. Teu zas Mandat Je. M. X. Biskupa niemiak tych Solennitates, bo from tego uszczyplywie pisany / nietylko nie wyſzedł ex S. C. y z Cancellary W. X. L. abo Zpodpisem Pisarza ani zpieczescia W. X. L. ale obay Kiazeta Jch. M. zadali mu Falsariatum abo ze jest zkuzni exeqvowanych de Falsariatu zpodpisem iakiegoſ Tomaſa Kuzniekiego Woznego zaczy na ten sika odpisac nietrzeba bo kto ten przeczyta inne defectus onego wyraziac inaczej o nim niebendzie rozumial / ieno iako Statut W. X. L. w Rozdz. 4. art. 26. miec chce. A tym barzies kiedy in duplici foro o tez same rzecz przeciwko wyraznemu Prawu z Je. Mcia. Panem Hetmanem Wielkim W. X. L. postepowac usilowano. A nawet bez Pozwu Dowodu / a co wieksza post Appellationem interpositam, Klatwe sub prætectu iakoby iawney Rzeczy / ktorey by zaprzec niepodobna bylo /

było/ nie tylko skwapliwie nieuważając/ że/ Prope est, ut libenter
damnet qui cito, ale też nie zwoyczajnym sposobem & nulliter pu-
blifowano / tak przeciwko Prawu Statutu W. X. L. ktore zwi-
domosci sędzić broni/ iako y przeciwko Prawu Duchownemu/ ktore
a Comminata Excommunicatione, & declaratoria incurſæ Excom-
municationis Sententia Appellationem admiſſibilem uznawa; U-
tym barztem kiedy ex ſupra allegatis Contrarium notoriè patet, że
locatio Żołnierza w Dobrach Duchownych oneribus militaribus
ſubjectis, pro violatione Imunitatis Bonorum Eccleſiaſticorum, &
pro injuria reputari niemoże / ani D to Hetman ktory iako Miniſter
Status diſpoſitionem legum Reipublicæ exequitur aggravari niepo-
winien / A co w Inſermatien w tym że Punkcie trzecim Sinistre al-
legatur, iakoby Je. M. P. Hetman Wielki W. X. L. Hyberne na ſiebie
wſyſtką obracać miał/ to Je. M. Pan Hetman za fałſzowny y zrze-
cza ſama niezgadziacy ſie zarzut y figmentum ma bo ſie pokaze cza-
ſu ſwego in facie Caſey Rzplten/ kiedy Je. M. Pan Hetman geſti
ſui officii da rationem, Contrarium.

Co ſie zas tknie w tym że trzecim Punkcie Zarzutu iako by J. M.
Pan Hetman Wielki W. X. L. miał Dwuch Tatarow Żołnierzow
nieſkuſnie kazać exequować/ iezeli tak ieſt co negatur, Toc gdy Cho-
ragiew Tatarskią pozowano przed ſąd Hetmański o nieſkuſna locatia/
niepodług Prawa Statosie/ y zła była Rada/ Żołnierz bowiem ſam
ſie nielocuit/ ale Hetman podług allegowanego Prawa. Jezeli
zas / ut allegat Pars nieſkuſnie Stracono / to ſnać nie uczynili ja-
dney krzywdy w Dobrach Je. Mści. Kdza. Biſkupa / D coż tedy
Choragiew pozowano przed ſąd Hetmański gdy jadney krzywdy nieby-
ło. Dlatego omnych było darować gardłem gdy ſupplikowali y Chrze-
ſcianinami zoſtać chcieli / ale tak to gniew / Rantor y Zawziętość
umie/optima quæq; in ſiniſtrum trahere ſenſum, juxta illud: Cæcu-
timus pleriq; in propriis vitiis diſcernendis, erga aliena acutiſſi-
mi. Drugie Zarzuty ktore ſie tu nie refutowały/ facilem ex-
præmiſſis accurate lectis, & bene intellectis miec mogą ſolu-
tionem.

Trzecie zas iako Uſczypliwie / tak też ktore ſubtilitates w ſobie
maia ſilentio potius ſolvuntur, według zdania bowiem Wielkiego
w Koſciele Bozym Theologa. Non eſt magnus animus qui mor-
dentem; A lubo legalis & rationabilis ſubtilitas, a praxi non ab-
horret, jednak nimium ſubtiliſare eſt aliquando errare. Z ſtad
Doctores Juris in præcautionem Regulam Juris napisali.

Infirmitas intellectus quæreret Conjecturas, cum habemus
verba clara.

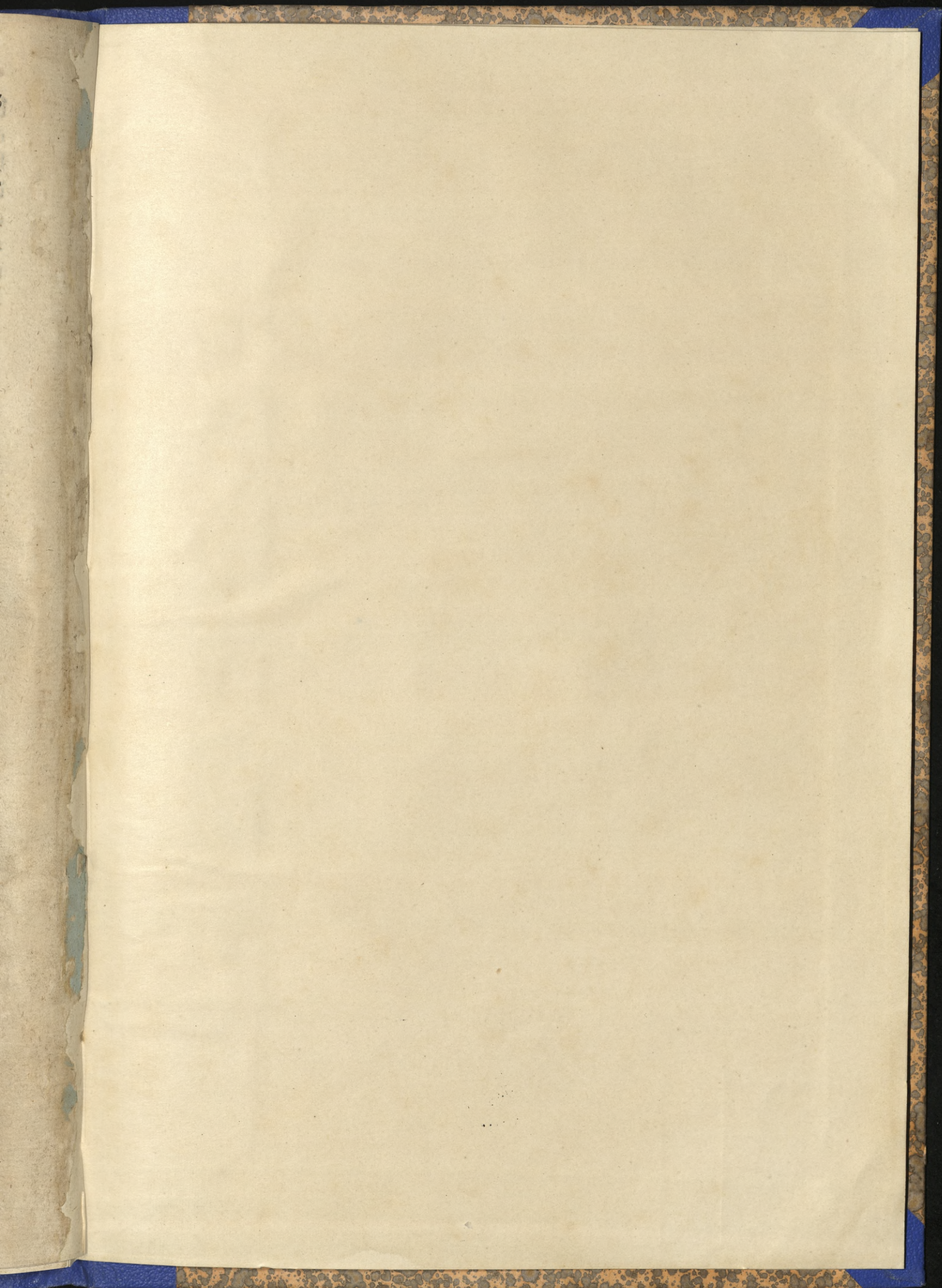
Ne na Ostatku nemo de mente legis, aut Constitutio-
nis judicare potest quam ipse autor & conditor, Res-
publica est Domina Juris sui, teżeli Zechce in futurum
aliter Statuere, & Privilegiorum allegatorum Execu-
tionem reassumere, wolno oney / sufficit bawiem ad præsens alle-
gasse Jura, legesq; Reipublicæ, & probasse earundem existentiam
Praxim & usum longissimi temporis Zwłascza; Ze Dobra Ducho-
wne Krolewskiej Fundatjej Diacezjej Wilenskiej suberant & sub-
sunt do tad oneribus Militaribus & Reipublicæ.

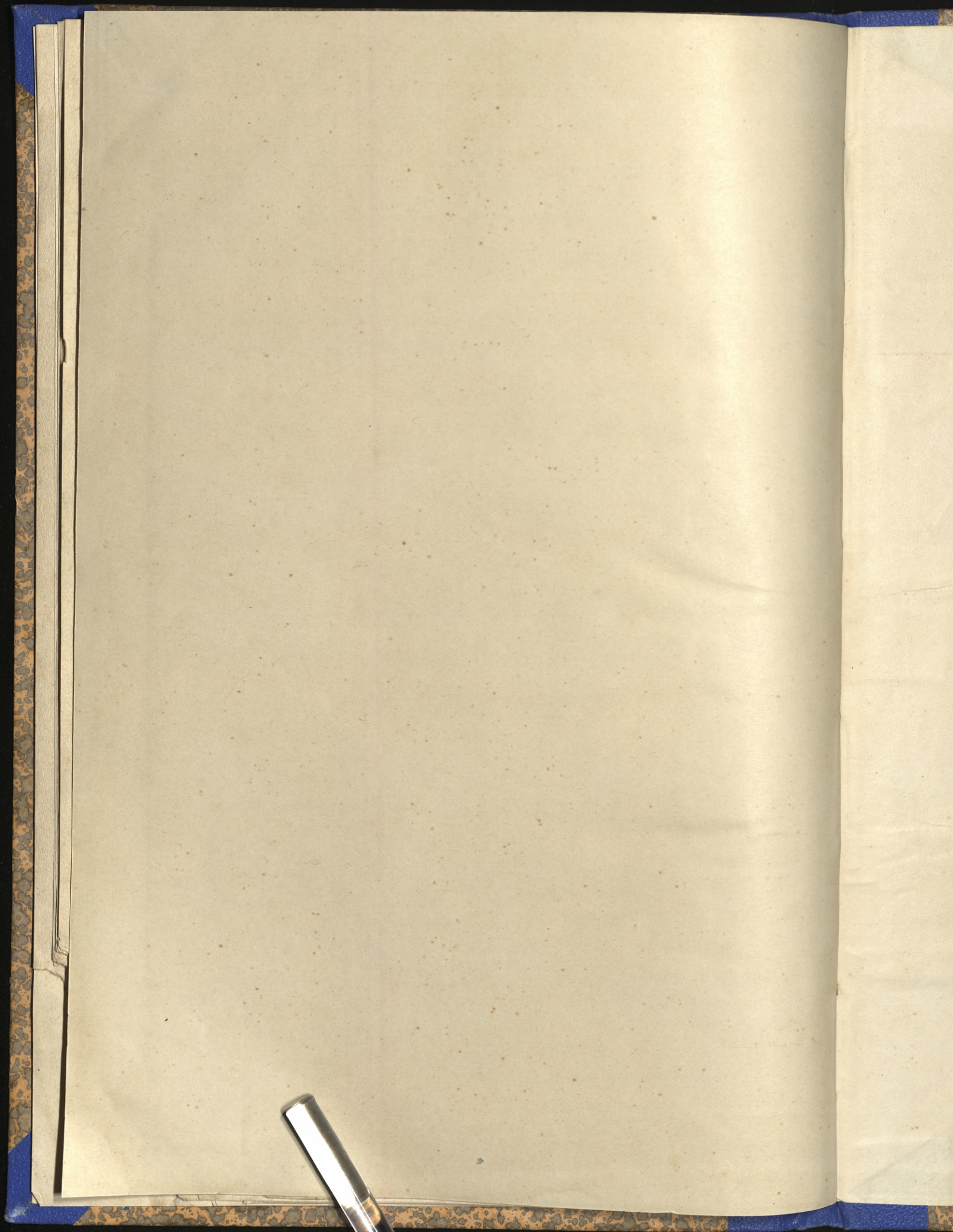
Ubi enim Lex exstat, unicum superest, ut ab omnibus
pareatur.

Nz tedy ex præmissis rozsadny y przezorny swiat moze absq;
ulla passione uwazyć / y sadzic teżeli nalezato Klatwa Ze M.
Pana Hetmana W. W. K. L. agrawowac / & diris devovere,
moze uwazyć teżeli nie jest injuria atrocissima Ze Mci. Panu Heto-
manowi W. W. K. L. quæulari de hac injuria.

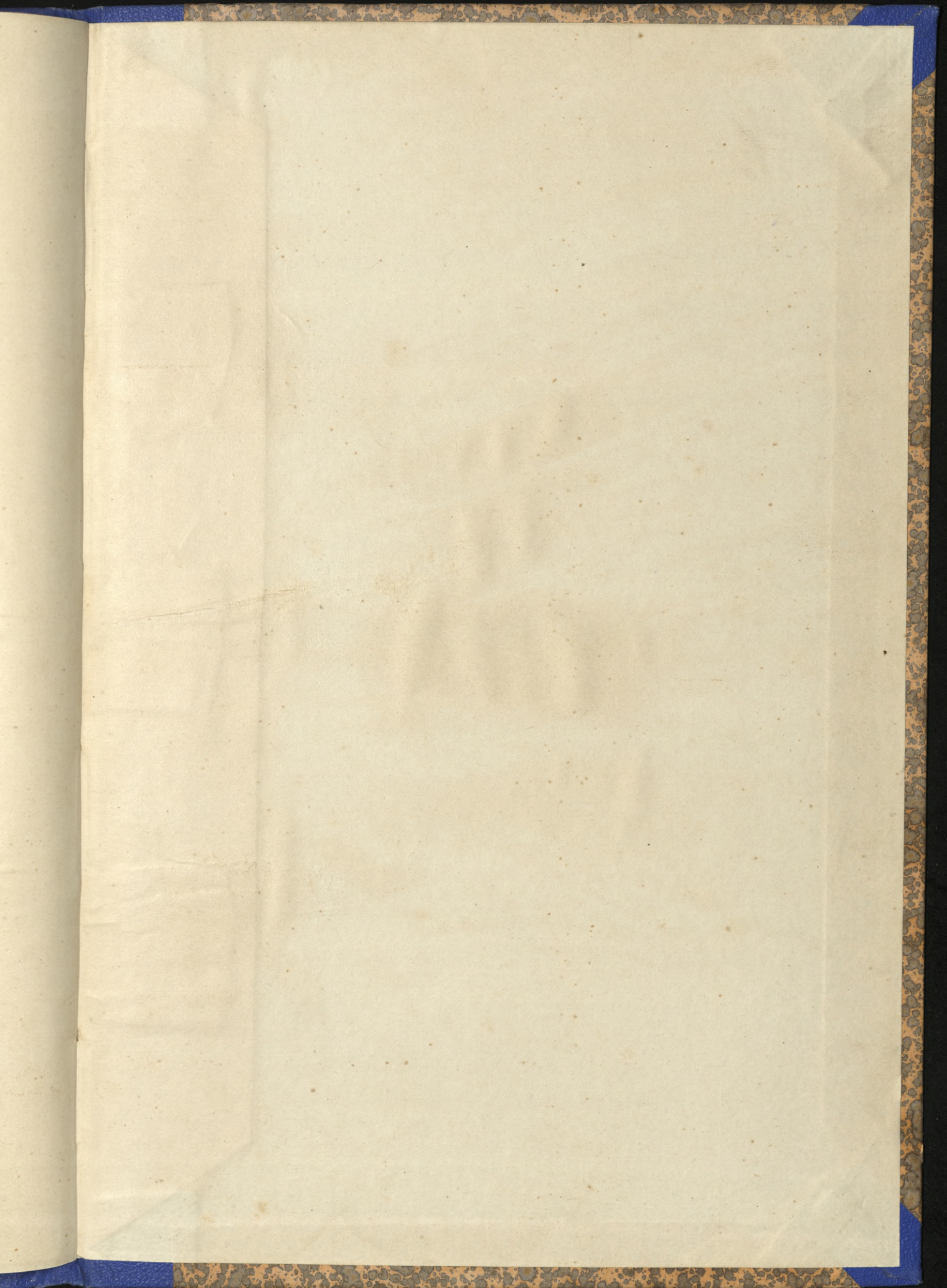
Primo vero expedit Reipublicæ conservare Honorem
Familiarum.

BIBLIOTEKA KÓRNICKA

3139

ÓRNICKA

39

Emendation - praeterea
devotionis... Diocesis
Viduenensis 1695.